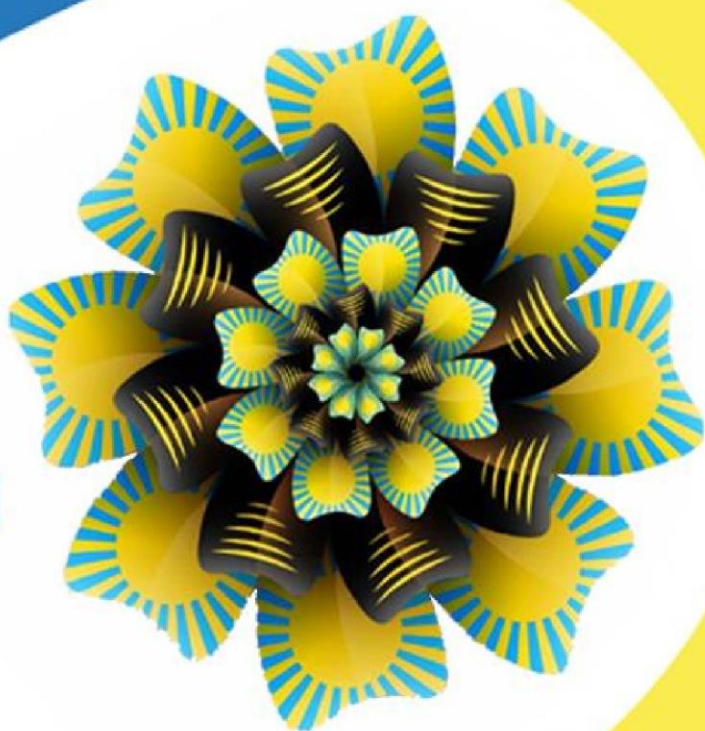

Тридцять культурних надбань Донеччини

**ДО 30-РІЧЧЯ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ
1991-2021**

Т67 Тридцять культурних надбань Донеччини [Текст] : до 30-річчя Незалежності України / уклад О. П. Гуляєва ; Комун. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей». – Маріуполь, 2021. – 84 с. : фот.

24 серпня 1991 року Верховна Рада України прийняла історичний документ виняткового значення для долі українського народу – Акт проголошення незалежності України. Незалежність і суверенність створили сприятливі умови для демократичних перетворень, що суттєво вплинули на подальший розвиток нашого суспільства. Україна – найвеличніша і найпрекрасніша земля, а найбільше її багатство – це розумні й талановиті люди, здатні розвивати та удосконалювати свою національну культуру.

Популяризація культурної спадщини Донеччини, ознайомлення з різними видами мистецтв, самобутніми традиціями, визначними місцями та природними скарбами регіону, мають величезне значення у вихованні любові до рідного краю. Знайомство з ними викликає гордість за свою націю, збільшується бажання творити і працювати, щоб і надалі примножувати народні багатства, берегти культурне та духовне надбання.

Наскільки різними, але при тому цікавими й вагомими, є наші здобутки у науці, культурі, мистецтві – пропонуємо дізнатися з культурно-мистецької панорами *«Тридцять культурних надбань Донеччини» (до 30-річчя Незалежності України)*.

Видання адресоване широкому колу читачів, усім, хто цікавиться культурою рідного краю.

Нам всім під сонцем довелось зрости,
Де пролягли далекі синігони,
Це ти, моя Донеччино, це ти –
Позначена шапками периконів.
Де спалахи відсвічують аграв,
І дзвінко копить луни залізниця.
Де кожний з нас уперше покохав
І вийшов в степ, що росами іскриться.
Це ти, моя Донеччино, це ти –
Твої птахи, що линуть над землею.
Крокує з Україною всією
Серця у нас гарячі, як вогні,
Ми прагнем єдності і злагоди у всьому,
Щоб гріли душу рідні нам пісні,
І процвітало щастя в нашім домі.
Нам є що цінувати й берегти,
Багата скарбами підземними країна.
Це ти, моя Донеччино, це ти, –
Спорайдужна перлина України!

С. Жуковський

років
Незалежності
України

Ти у мене єдина

День Незалежності є одним з найбільш знакових свят в історії України. Він передає дух патріотизму та гордості за свою націю, яка, пройшовши випробування, створила свою незалежну державу, знаменуючи єдність, міцність волі й духу українського народу в усіх куточках нашої країни.

За 30-літню історію незалежності України Донецька область не тільки зберегла свої провідні позиції у промисловому розвитку країни, а й стала визначним центром культурного і суспільно-політичного життя. Донеччина різнобарвна, таємнича, незвідана та прекрасна у своїй первинній природній красі. Це – славнозвісний індустриальний регіон, де видобувають вугілля і варять сталь, несуть тепло і світло людям, роблять наукові відкриття, відроджують духовні скарби рідного народу. В ньому поєднуються колорит різних етнічних груп, культурних традицій і освітніх тенденцій.

А ще Донеччина, земля невичерпних природних багатств і краси, завжди був місцем, де народжувалися герої звитяжної праці, щедрі серцем і всебічно обдаровані люди.

За роки незалежності України у культурному житті Донеччині відбулися знакові події, зокрема: Міжнародний фестиваль грецької культури «МегаЙорти» ім. Д. Патричі, етно-фестиваль «Лемківська мозаїка», Всеукраїнський фестиваль дитячої творчості «Зоряні малята», обласний відкритий конкурсфестиваль «Карабиць-Дебют», фестиваль «Червона рута», Мандруючий фестиваль «З країни в країну», обласний фестиваль кавер-виконавців та гуртів «Cover Місто», молодіжний фестиваль «MostFest». Створено літературні музеї та музейні кімнати: Михайла Петренка, Миколи Рибалка, Микити Шаповала, Володимира Сосюри, Всеволода Гаршина, Сави Божка, Миколи Чернявського та ін. Відкрито Меморіальний музей С. С. Прокоф'єва у с. Сонцівка, пам'ятники Леоніду Бикову, Миколі Рибалку, Микиті Шаповалу; меморіальні дошки поетамземлякам Володимиру Сосюри, Михайлу Петренку, Миколі Рибалку, пам'ятну стелу Олексі Тихому. Постійно

проводяться традиційні Гайворонківські та Стусівські читання, Рибалківське, Гаршинське та Петренківське свято, Сосюринське свято «Срібні дзвони» тощо.

Комунальним закладом культури «Донецький обласний навчально-методичний центр культури» розроблено та випущено календар нематеріальної культурної спадщини Донецької області «Нематеріальна культурна спадщина. Донеччина: Збережи для нащадків»; ГО «Товариство Олекси Тихого» здійснено випуск першого часопису історико-краєзнавчого та літературно-мистецького альманаху «Степ/Step: нескорений український Донбас»; Донецьким обласним краєзнавчим музеєм складено каталог «Героям слава: пам'ятки російськоукраїнської війни на Донеччині». Також побачили світ ще ряд інших цікавих та пізнавальних видань. В області було проведено низку семінарів «Донеччина: збережи для нащадків».

За географічною конфігурацією Донецька область нагадує розкриту долоню, відкритую для зовнішнього світу, наче простягнуту для рукостискання. Цю аналогію наводили різні автори літератури для характеристики нашого краю. Кожен новий день дає нам можливість розвивати та перетворювати Донеччину на регіон європейського рівня. І саме нам потрібно зробити область такою, де пануватимуть добро, стабільність та людські цінності. Наша енергія й патріотизм, освіченість і висока культура конче необхідні. Ми повинні упевнено йти дорогою знань та професійної майстерності, збагачуватись духовною наснагою, любов'ю до своєї рідної землі. Повага до культурного надбання краю – це розуміння того, що наша історія, наші традиції живуть століттями, вони стверджують нетлінність і зв'язок поколінь.

Знайомимось з Донеччиною разом,
адже нам є чим пишатися!

Всеукраїнський відкритий конкурс піаністів ім. С. С. Прокоф'єва

(1991 р.)

 З нагоди 100-ліття від дня народження композитора 1991 рік був оголошений роком Сергія Прокоф'єва. В с. Сонцівка було відкрито меморіальний комплекс – музей С. С. Прокоф'єва. Експозиції музею розповідають про дитинство і роки навчання композитора, його концертну і творчу діяльність на батьківщині та за кордоном, зв'язки з Україною, про постановки музичних творів композитора провідними театрами світу. Експозиція також включає в себе предмети, матеріали й згадки про фестиваль «Прокоф'євська весна». У 1991 році на території музею відкрито пам'ятник геніальному композиторові (автор – скульптор, народний художник України В. П. Полоник). Сергій Прокоф'єв зображений сидячим на лавці в задумливій позі, в оточенні мальовничої природи. Пам'ятник входить до складу меморіального комплексу, присвяченого життєвому і творчому шляху С. Прокоф'єва.

У зв'язку з ювілейною датою уславленого композитора, талановитий піаніст і викладач, випускник Київської консерваторії, почесний професор Донецької музичної академії В'ячеслав Бойков започаткував справу свого життя – заснував та організував Конкурс молодих піаністів на батьківщині Сергія Прокоф'єва. У 1999 р. всеукраїнський конкурс піаністів вийшов на якісно новий рівень і став міжнародним. Його популярність стрімко зростала і буквально

за кілька років набула планетарних масштабів. Конкурс увійшов до Асоціації академічних музичних конкурсів України та був доданий до авторитетного міжнародного довідника Густава Аллінка. Його професійний рейтинг був таким високим, що лауреати майже гарантовано перемагали на будь-яких інших змаганнях.

Головна особливість цього конкурсу піаністів полягала в тому, що він проводився абсолютно відкрито. Можливо, саме це так приваблювало до нього учасників з усього світу. На відміну від інших конкурсів, Прокоф'євський не мав ані таємного голосування, ані балів для оцінювання виконавців. Усі члени журі висловлювали думку про учасників щиро та відверто, чітко аргументуючи свою позицію.

Наприкінці 2014 р. на головній сторінці сайту конкурсу з'явилося повідомлення, що у зв'язку зі складною воєнно-політичною ситуацією на Донеччині у 2015 році VIII Міжнародний конкурс піаністів ім. Сергія Прокоф'єва не відбудеться. Із відомих причин не проводився він і в 2016-2017 роках. І лише у 2018 р. конкурс був урочисто відроджений і офіційно перенесений до столиці України. Уже від початку відновлення конкурс почав набувати неабиякої популярності й швидко перетворився на один із найочікуваніших культурно-мистецьких заходів. За рік після дебютного проведення у ньому взяли участь 134 учасника з 60-ти навчальних закладів із різних куточків України.

В даний час конкурс проходить раз на рік, навесні. Учасники виконавських і композиторських номінацій змагаються у 12 вікових категоріях і 4 групах номінацій: «Фортепіано», «З оркестром», «Диригування», «Композиція». У конкурсі можуть брати участь українські та зарубіжні музиканти. З 2019 року Всеукраїнський відкритий конкурс піаністів ім. С. С. Прокоф'єва проходить під патронатом народного артиста України, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка, заслуженого діяча мистецтв України Валерія Олександровича Матюхіна. Конкурс проходить за підтримки Національної академії мистецтв України, Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, Національної спілки композиторів України, Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Маріупольський Театр Ляльок

(1992 р.)

У 1992 році, завдяки вражаючій енергійності та наполегливості корінної маріупольчанки Ірини Анатоліївни Руденко та її однодумців, в Маріуполі було створено перший ляльковий театр. З 2005 року – театр «БІБО» – по назві першої ляльки Сергія Образцова. Стараннями справжніх подвижників театральної справи у тому ж 1992 році була поставлена перша вистава «Три веселих п'яточка». Згодом репертуар театру розширювався і складався з яскравих дитячих вистав: «Одного разу в Африці» за мотивами казок Г. Остера, «Ай, да Мицик!» Є. Чеповецького, «Маленький принц» за повістю С. Екзюпері, «Дюймовочка» за казкою Г.-К. Андерсена, «Коза-Дереза», «Білосніжка і сім гномів» тощо.

Дитячий театр в Маріуполі полюбили й визнали. У липні 1997 р. Маріупольський ляльковий театр був зареєстрований міською радою та отримав статус професійного муніципального театру, ставши, таким чином, першим офіційним дитячим театром Приазов'я. Поступово театр ляльок переріс у творче об'єднання. Наразі це ГО «Донецьке обласне творче об'єднання «Арлекіно», до складу якого входять театральна школа, молодіжний театр «Персонажі», перший недержавний театр Маріуполя Terra Incognita, театр моди «Магія», вокальна школа і школа риторики.

Учасники дитячого творчого колективу зізнаються, що для когось театр ляльок став справжньою школою життя. Комуś він допоміг знайти себе і визначитися із майбутньою професією. Більшість акторів, які беруть участь у лялькових виставах – вихідці з театральної студії. Театр ляльок відвідують як дорослі, так і діти.

Сьогодні в репертуарі театру понад тридцять вистав. Багато з них були відзначені престижними нагородами як на всеукраїнському, так і на міжнародному рівні. Всього в арсеналі лялькового театру понад 70 нагород. Творче об'єднання «Арлекіно» багато років дуже тісно співпрацює з театральним відділенням Київського міжнародного університету.

При театрі ляльок у 2010 році створена Перша театральна школа-студія і Дитяча академія Театру і Кіно. Кваліфіковані педагоги викладають такі дисципліни як акторська майстерність, сценічна мова та рух, вокал, хореографія та ін. При школі працює театр юного глядача «Персонажі». Це допомагає заповнити дефіцит спілкування, розвинути дитину фізично, емоційно і інтелектуально. Театральній школі є чим пишатися – багато її випускників стали професійними акторами, вчаться в престижних театральних вишах, працюють в кращих театрах України та за кордоном і успішно будують кар'єру.

Маріупольський театр ляльок посів своє особливе місце в культурному житті Приазовського краю, адже він єдиний дитячий театр на підконтрольній українській владі території Донецької області.

Музей народної архітектури,
побуту та дитячої творчості
с. Прелесне, 1992 р.)

Село Прелесне відоме розташованим в ньому палацом Бантиша XIX століття і музеєм народної архітектури, побуту та дитячої творчості. Музей визнаний одним з семи чудес Слов'янського району і є єдиним скансеном такого роду в Східній Україні. В основу створеного просто неба музею лягли пам'ятки народної архітектури минулих століть – млини, кузні, комори, будинки старовинної споруди. У 1992 році Музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості у Прелесному одержав статус державного й став філією Донецького обласного художнього музею. У 2011 році музею присвоєно ім'я Олександра Івановича Шевченка.

Комплекс під відкритим небом, який складається із сільського двору XIX століття, зразків народної творчості Слобожанщини і єдиного в Україні музею дитячої творчості – є туристичною візитівкою Донецькою краю. Окрасою музею, яка надає йому унікальність в Україні, є експозиція дитячої творчості. Основу експозиції складають роботи вихованців Олександра Івановича Шевченка, керівника дитячої художньої студії «Синій птах». Він вважав, що дитячі роботи гідні бути в музеях, тому у 1975 році в одній із студійних кімнат був відкритий музей мистецтв. Тут розмістили роботи сільських дітей, а також твори художників-аматорів, якими були вчителі та жителі села. Вихованці «Синього птаха» розвивалися та знайомили зі своїми картинами поціновувачів живопису на виставках різного рівня: обласних, всеукраїнських, міжнародних. Роботи студійців відзначені медалями, дипломами,

преміями. Керівник студії «Синій птах» Олександр Шевченко був нагороджений бронзовою медаллю.

Художня студія підтримує зв'язки з багатьма дитячими колективами різних країн світу, обмінюючись творчими здобутками. Зала з малюнками дітей з зарубіжних країн складає окрему експозицію. Виставка дитячих малюнків надає музейній установі ще більшого колориту. У музеї, поруч з дитячими картинами, знаходяться чарівні роботи їх вчителя, художника Олександра Івановича Шевченка. «Русалки», «Ікар», «Святі гори» – можуть прикрасити будь-який музей, як і його жартівливі роботи, що ілюструють народні пісні «Била жінка мужика», «Ой на горі жінці жнуть». Донецьким обласним Товариством української мови та Українським культурологічним центром (м. Донецьк) було знято відеофільм про Музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості в с. Прелесне, який демонструвався на телеканалі УТ-1 (наразі «UA: Перший»).

У 2016 році на честь самобутнього художника, педагога, засновника Музею архітектури, побуту та дитячої творчості в с. Прелесне Олександра Шевченка був заснований Прелесненський пленер «Синій птах», в якому взяли участь понад 20 юних художників із Слов'янська та Слов'янського району. Сам пленер проходив на подвір'ї музею. Пейзаж для майбутньої картини діти мали можливість обрати самостійно. Хтось малював старовинний млин, а хтось – українську хату чи кузню. Деякі відображали усі побудови музею. Консультації юним живописцям надавали куратори пленера – відомі слов'янські художники. На протязі декількох днів діти мали можливість збагатитися новими враженнями та передати їх на папері.

Фестиваль грецької пісні
ім. Тамари Каці
(м. Маріуполь, 2000 р.)

 Один з найбільш значущих пісенних фестивалів греків України, пов'язаний з ім'ям Тамари Каці (1958-1999 рр.) – співачки з смт Сартана, яка виконувала пісні на румейському діалекті грецької мови. У її виконанні вперше прозвучав гімн українських греків. Тамара Каці загинула в автокатастрофі у віці 40 років, повертаючись до Маріуполя з концерту в Києві.

Фестиваль грецької пісні ім. Тамари Каці відбувається раз на два роки у м. Маріуполь під егідою Федерації грецьких товариств України та за участю видатних майстрів пісенного жанру грецьких об'єднань. Його головна мета – створення умов для збереження і розвитку грецької пісенної спадщини греків України, виявлення і розкриття талантів в області вокальної творчості та авторської пісні, залучення громадськості та максимально широкого кола зацікавлених осіб до участі в культурних подіях греків Приазов'я, України, Греції та інших країн.

Перший фестиваль Федерація грецьких товариств України провела у 2000 році, на якому були представлені вікові категорії виконавців від 18 до 28 років в номінаціях: солісти-вокалісти, дуети та авторська пісня. До початку військових подій на Сході України, фестиваль був Міжнародним. До Маріуполя приїжджали колективи з Молдови, Грузії, Греції та ін. При цьому, якщо під час проведення перших фестивалів у репертуарі учасників переважали пісні Т. Каці,

то тепер звучать життєстверджуючі патріотичні й ліричні пісні давньої і сучасної Греції, а також пісні на слова і музику грецьких авторів Приазов'я та Причорномор'я – урумською і румейською мовами.

11 листопада 2018 року відомій грецькій співачці виповнилося 60 років. Черговий ІХ Всеукраїнський фестиваль грецької пісні ім. Тамари Каці, що відбувся на Донеччині, вперше пройшов на малій батьківщині співачки – в селищі Сартана. Палац культури, що носить її ім'я, зустрів гостей з різних регіонів України. У фестивалі взяли участь понад 160 виконавців, які демонстрували зразки пісенної творчості грецькою та її діалектами, українською, російською мовами.

У грудні 2020 року в Маріуполі відбувся Х Відкритий фестиваль грецької пісні ім. Тамари Каці. Захід, який проходив у форматі онлайн, зібрав понад 100 учасників із різних куточків України та інших країн. Організаторами фестивалю виступили: Федерація грецьких товариств України, Генеральне Консульство Греції в м. Маріуполь, Міністерство культури та інформаційної політики України. Конкурс проводився серед виконавців від 18 років у номінаціях: солісти, дуети, вокальні ансамблі, академічний вокал, виконавці авторської пісні. Виконувались пісні новогрецькою мовою, на діалектах греків Приазов'я та Причорномор'я, пісні на інших мовах на грецьку тематику.

На честь Тамари Каці у селищі Сартана названий Палац культури, де вона починала займатися своєю творчістю, та вже через певний час прославляла свій народ на головних сценах України, Греції та Кіпру. Тут її звать донькою грецького Приазов'я та з великою повагою вшановують пам'ять про неї, виконуючи пісні з її репертуару.

Міжнародний фестиваль мистецтв

«Соляна симфонія»

м. Соледар, 2004 р.

Соляні шахти Соледаря, що поблизу Бахмута – одні з найчистіших родовищ солі у світі та найбільші в Європі. На глибині 300 метрів розташовані пласти віком 280 млн. років. Спускаючись у глибину цих шахт, потрапляєш до величезних соляних залів і галерей. За роки роботи кілька поколінь соляних шахтарів прикрасили стіни цікавими барельєфами. Деякі з прикрас створили професійні скульптори вже після закриття виробки. Серед цікавинок – соляна пальма Мерцалова, чи не єдина у світі соляна церква, музей історії соляних шахт. У 2003 році в камері «№ 41-біс» було встановлено світовий рекорд повітряного плавання, що занесений до Книги рекордів Гіннеса. Розмір цієї грандіозної зали вражає: її висота близько 30 метрів (це висота дев'ятиповерхівки), а довжина – кілька сотень метрів. Не дивно, що в залі «№ 41-біс» прекрасна акустика. Про звучання тут оркестру австрійський композитор та диригент сказав: «Я був просто вражений! Ноти злітали до стелі печери, а потім повільно – ніби хмари – спускалися вниз».

Саме в ній щороку проходить Міжнародний фестиваль «Соляна симфонія» за участю симфонічного оркестру та кращих оперних голосів. Ініціатором фестивалю став почесний президент благодійного фонду сприяння культурі та мистецтву «Перша Скрипка» Крістіан Гесслє. Проводити концерти під землею – ідея

австрійського диригента Курта Шміда. Саме він запропонував створити імпровізовану концертну залу у соляній шахті.

Спочатку ця ідея здалася нереальною, але Шмід зумів переконати, що такий концерт надовго запам'ятається публіці.

На першому Міжнародному фестивалі мистецтв (він пройшов 2 жовтня 2004 р.) диригент запросив до участі українську легендарну співачку, солістку Віденської опери, народну артистку України Вікторію Лук'янець, яка вже багато років живе у Відні та виступає в найпрестижніших залах світу. Їхній спільний концерт пройшов із фурором, і організатори фестивалю, окрилені успіхом, вирішили свій почин продовжити. Аналогом цього заходу послужило проведення «Соляної симфонії» у Національній Опері України в Києві (2005 р.). Під час концерту створити ілюзію знаходження в шахті допомогли екран, де весь час демонструвалися слайди із зображенням соляних скульптур, а також унікальні прикраси зали у вигляді композицій зі шматків солі.

У третьому Міжнародному фестивалі, який проходив у 2006 році, взяли участь музиканти Донецького та Луганського симфонічних оркестрів, гості з Віденського рок-оркестру філармонії та інші майстри музики. Були виконані популярні твори композиторів з Австрії, Німеччини, Туреччини, України, звучала IV частина знаменитої Дев'ятої симфонії Бетховена, мотив якої став гімном Європейського союзу.

Четвертий Міжнародний арт-фестиваль «Соляна симфонія» відбувся у 2007 році, за безпосередньої участі Посольства Австрії в Україні. Метою даного проєкту було об'єднання культур декількох країн, а саме: України, Австрії, Італії та Франції, а також розширення ділових і культурних контактів української та закордонної еліти. Відвідувачі фестивалю мали змогу побачити балет Антоніо Вівальді «Пори року», концертну програму, представлену зірками Віденської опери – Казаріною Кореззі та Оленою Суворовою, у супроводі Донбаського симфонічного оркестру. Також, у рамках фестивалю мистецтв, можна було відвідати виставки, особисто познайомитися з відомими художниками й письменниками України. Фестиваль завершив виступ оркестру контрабасистів з Франції. Проведення

Міжнародного музичного фестивалю «Соляна симфонія» збагачує культуру як Донеччини, так і України в цілому.

У 2019 році у соляній шахті Соледару, на глибині майже 300 метрів, було проведено благодійний фестиваль джазової музики «Джаз-фест» для військовослужбовців Об'єднаних сил. Концерт влаштували з нагоди річниці створення Нацгвардії України. У програмі фестивалю: виступи відомих музикантів, джазових колективів, виставка картин Національної спілки художників України. До того ж, виробки шахти, перетворені на дивовижні храми зі скульптурами, картинами, каплицями і гротами з соляних глиб, чудово та гармонійно створюють дивовижну атмосферу підземного дійства.

Музей медальєрного мистецтва Ю. В. Харабета

м. Маріуполь, 2005 р.

У грудні 2005 року на базі Центру сучасного мистецтва і культури ім. А. І. Куїнджі створено єдиний в Україні Музей медальєрного мистецтва Ю. В. Харабета (1929-2004 рр.) – художника-медальєра, заслуженого діяча мистецтв України, почесного громадянина міста Маріуполь. За своє творче життя Юхим Харабет створив тисячі творів мистецтва і скульптур малих форм: значки, ордени, медалі, жетони, емблеми, медальйони, барельєфи – всього не перелічити. Уже перша його медаль «На честь сторіччя Азовського морського пароплавства. 1871-1971» була помічена цінителями і фахівцями. Вона експонувалася на XVII виставці Всесвітньої федерації медальєрного мистецтва в Будапешті. Робота майстра «Любов через роки і відстані», створена за мотивами пісні Висоцького «Нуль сім», була відмічена пам'ятною медаллю учасника міжнародної виставки Всесвітньої федерації медальєрного мистецтва FIDEM.

Великий внесок (близько 700 експонатів) в фонд музею зробила дружина художника, народна артистка України, С. І. Харабет (Отченашенко), а також друзі художника і шанувальники його мистецтва. Фонд збагатився завершеними медалями, ескізами в кераміці, фотографіями, навіть шматком обшивки космічного корабля «Буран» з медаллю роботи Ю. Харабета, присвяченій запуску. Є унікальні твори, які не виставлялися ніде більше, тому що вони зберігалися в майстерні медальєра. Особливу цінність мають

відлиті в бронзі медалі. Серед них – нагородні знаки, які були виготовлені з мельхіору з доповненням кольорової емалі і дорогоцінного каміння. Найбільш значущими розробками Юхима Харабета є державні нагороди України: перша нагорода незалежної України – «Почесна відзнака Президента України», орден і медаль Богдана Хмельницького, орден «За заслуги» третього ступеня, медаль «Захиснику Вітчизни». У 2015 році були змінені колодка медалі та стрічка. Сама медаль змін не зазнала.

У 1973 році Юхим Харабет виступив одним з ініціаторів проведення в Маріуполі Першої республіканської виставки пейзажу, присвяченої пам'яті Архипа Куїнджі. Для нагородження учасників виставки художник підготував медаль «Лауреат меморіалу А. І. Куїнджі – 73» та пам'ятну медаль, якою нагороджувалися організатори меморіалу.

Витвори майстра зберігаються у Фонді спілки художників, Міністерстві культури та інформаційної політики України, а також в постійних експозиціях музеїв України та зарубіжжя. Юхим Вікторович Харабет по праву входить у світову еліту майстрів медальєрного мистецтва! Створені ним медалі, нагородні та пам'ятні знаки долають час і, як і раніше, передають людям частку його таланту і душі.

Міжнародна виставка пейзажу

«Меморіал А. І. Куїнджі»

(м. Маріуполь, 2007 р.)

Талант і новаторський живопис Архипа Куїнджі досі цінуються багатьма сучасними художниками. Він створив власну особливу мальовничу манеру і своїми найбільш видатними живописними полотнами прославив красу української природи. Тому не дивно, що до сьогоднішнього дня «Українська ніч», «Місячна ніч на Дніпрі», «Березовий гай» та багато інших творів продовжують чарувати і захоплювати, як невідготовлених глядачів, так і професіоналів.

«Меморіал ім. А. І. Куїнджі» проводять на честь видатного художника, який народився, зростав і навчався в приморському місті Маріуполь. Митець, якого прозвали «геній світла», завдяки своєму таланту, унікальній техніці живопису прославився далеко за межами України. Історія Меморіалів Куїнджі починається в далекому 1973 році, коли було прийнято рішення проводити покази творчих досягнень митців раз на п'ять років, вшановуючи пам'ять геніального пейзажиста. Даний фестиваль був заснований в 2007 році з ініціативи Міського Центру сучасного мистецтва і культури ім. А. І. Куїнджі й Маріупольської організації НСХУ. Кращі твори Міжнародної виставки «Меморіал ім. А. І. Куїнджі» нагороджують преміями та дипломами. За умовами виставкової програми Міжнародної виставки «Меморіал А. І. Куїнджі» журі мистецького заходу присуджує один Гран-прі, як вищу відзнаку Міжнародної виставки, та дві заохочувальні премії.

У 2016 році (який, до слова, став Роком Куїнджі) відбувся III Міжнародний фестиваль мистецтв «Меморіал А. І. Куїнджі», який був присвячений 175-річчю всесвітньо відомого художника-земляка.

В рамках фестивалю всі жителі міста мали можливість побачити роботи продовжувачів традицій маріупольського майстра. Виставки відбувалися на двох майданчиках фестивалю: в Центрі сучасного мистецтва і культури ім. А. Куїнджі та Художньому музеї ім. А. Куїнджі. Саме тут організатори вернісажу запропонували відвідувачам понад 250 робіт художників з України та зарубіжжя. У рамках мистецького фестивалю були заплановані різноманітні заходи, зокрема: презентації книжок про творчість живописця-пейзажиста Архипа Куїнджі, тематичні «круглі столи», прес-брифінги, пленери, концерти місцевих творчих колективів, виставки самодіяльних художників і народних умільців, конкурси учнів Маріупольської дитячої школи мистецтв, цікаві заходи з квестами, екскурсіями, фотовиставки та захоплюючі івенти.

Четверта Міжнародна виставка пейзажу «Меморіал А. І. Куїнджі – 2021» – найбільш значуща подія у художньому житті міста у рік 180-річчя з дня народження художника. Вона презентує головні тенденції розвитку сучасного пейзажного живопису. На майданчиках експонувалося біля 200 картин українських митців та художників з близького та далекого зарубіжжя. Наша країна була представлена художниками з Києва, Львова, Харкова, Запоріжжя, Дніпра, Одеси, Херсона, Кам'янець-Подільська та інших міст та містечок. Серед цих майстрів живопису та графіки народні та заслужені художники України та молоді, але перспективні автори, чії картини пройшли дуже авторитетний відбір виставкому Національного Союзу художників України. Широка географія і зарубіжних авторів: Греція, Кіпр, Китай, Латвія, Литва, Вірменія, Грузія, Іспанія, Канада, Бразилія та інші країни.

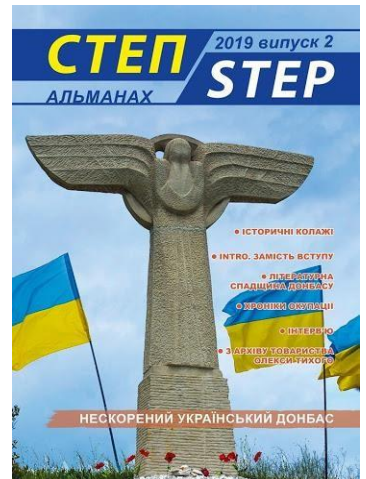
Меморіал Куїнджі, який став можливим завдяки імені видатного живописця, уродженця Маріуполя, безумовно, впише творчість українських авторів у контекст європейського мистецтва та зробить місто Маріуполь справжньою Меккою пейзажного живопису.

ГО «Товариство Олекси Лютого»
(м. Дружківка, 2007 р.)

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ТОВАРИСТВО
ОЛЕКСИ ТИХОГО»

 Олекса Тихий – правозахисник, педагог, публіцист, один із засновників Української Гельсінської групи. Народився у 1927 році на хуторі Їжевка (на той час Краматорський район). Усе життя жив і працював на Донеччині. Учителював в Олексієво-Дружківській школі, відстоював право українців розмовляти рідною мовою. У 1948 році був заарештований за критику радянської виборчої системи. Перший тюремний строк отримав у 1957 році за те, що виступив із протестом проти введення радянських окупаційних військ до Угорщини. Після семирічного ув'язнення повернувся на Донеччину. Через рік його знову заарештували й засудили на 10 років. У 1984 році Олекса Тихий помер в одній із в'язниць Пермської області. Незадовго до розпаду СРСР його прах перепоховали в Києві на Байковому кладовищі. У травні 2007 року при ДОО ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, у вигляді тематичного об'єднання, почало роботу Донецьке обласне Товариство ім. Олекси Тихого, ціллю якого було донести до людей інформацію про життєвий шлях, ідеї, подвиг нашого земляка, зберегти пам'ять про нього. Товариство опікується як творчою спадщиною педагога й правозахисника, так і питаннями належного вшанування його пам'яті. Зусиллями голови товариства Євгена Шаповалова було розпочато процес збору коштів на встановлення пам'ятника Олексі Тихому. У 2016 році на день Довкілля в Олексієво-Дружківці, де народився, виростав і працював

відомий український дисидент, мовознавець було відкрито пам'ятник та закладена Алея пам'яті імені Олекси Тихого.

Кошти надали як мешканці селища, так і представники українства з усього світу. Така увага до постаті Олексія (Олекси) Івановича Тихого пояснюється ще й тим, що саме цьому поселенню віддав більшу частину років свого життя відомий правозахисник і педагог. Навіть після успішного навчання у Московському державному університеті він повернувся до викладання у середніх школах Донецької та Запорізької областей. Основним фокусом уваги правозахисника став жалюгідний стан розвитку української освіти, культури та мови на Донеччині, який він описав у своєму творі «Думки про рідний донецький край».

Багаторічна просвітницька діяльність «Товариства Олекси Тихого» дала щедрий результат. За сприянням ДОО ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, Донецького осередку Союзу Українок, редакцій газет «Наша Дружківка», «Провінція» видаються книги та брошури про життєвий та творчий шлях Олекси Тихого, друкуються його статті. Так, у 2007-2009 роках вийшло 5 книг з серії «Хто ж такий Олекса Тихий?», книжка «Не можу більше мовчати», «Шевченко про мову», «Педагогічні методи О. Тихого». У 2009 році нарешті побачив світ довгоочікуваний «Словник мовних покручів», матеріали до якого Олексій Іванович збирав майже все життя. У 2010 році, за сприянням «Товариства Олекси Тихого», вийшли його книжки «Шевченко про мову» і «Думки про виховання».

Товариство регулярно, спільно з відділами освіти районів і міст області проводить так звані «Олексині читання», в яких беруть участь учні старших класів загальноосвітніх шкіл Донеччини, студенти, молоді педагоги. Свій початок вони беруть з 2008 року, коли вперше пройшли у школі № 14 села Олексієво-Дружківка, в якій свого часу викладав Олексій Іванович Тихий. З того часу «Олексині читання» проводяться щорічно. Кожного року вони відбуваються в різних населених пунктах Донеччини: були в Часів Ярі, Слов'янську, Краматорську, Донецьку, Костянтинівці, Дружківці, Бахмуті, Добропіллі, в Костянтинівському районі.

Стараннями активістів у 2017 році з'явився проспект Олексі Тихого – найдовший проспект Європи (понад 50 км), який сполучає чотири великих міста Донецької області. Ім'ям Олексі Тихого названа центральна вулиця Костянтинівки, величезна вулиця в Олексієво-Дружківці, а також вулиці у містах Дружківка, Краматорськ та Слов'янськ. Всі вони розташовані по одній трасі. Зараз планується зробити суцільну нумерацію від Костянтинівки до Слов'янська і подати проспект Олексі Тихого в Книгу рекордів Гіннеса.

2019 рік ознаменувався виходом альманаху «Степ/Step: нескорений український Донбас». Історико-краєзнавче та літературно-мистецьке видання містить статті про людей, які у різні часи вплинули на формування українського Донбасу. Всі члени редколегії мають пряме відношення до історії, краєзнавства, літератури, поезії, публіцистики, друкарської справи. Це автори книг з історії України, краєзнавчих праць, досліджень, актуальних і популярних статей. Знаковою статтею, яка відкриває альманах, є публікація «Донецька рана України» відомого земляка, академіка Івана Дзюби.

Усі матеріали, без виключення, які увійшли до альманаху «Степ/Step», об'єднує тема нескореного українського Донбасу, адже їх підготували справжні патріоти, яким долею судилося жити у Донецькому краї, цій прекрасній частині незалежної України. Донеччині потрібні справжні герої, провідні зірки, по яких слід орієнтуватися. Донеччани цінують справжність. Таким справжнім був Олексі Тихий, тому добра слава його швидко зростає.

Кімната музей та розвитку народних ремесел м. Бахмут, 2008

Справжнім культурним осередком є Кімната-музей писанкарства та розвитку народних ремесел при Базовому комунальному закладі культури «Бахмутський міський народний Дім». Кімнату-музей відкрито у 2008 році. Вона має у своєму розпорядженні зібрання писанок з усієї України, які стали унікальним базисом знань про типи народного мистецтва. Писанки та різьблянки, які створюють та відображають український традиційний обрядовий колорит з писанкарства та розвитку народних ремесел, надихають відвідувачів до справжнього тонкого українського декоративно-ужиткового мистецтва.

Діюча виставка музею представляє понад півтори тисячі експонатів, реконструйованих на базі етнографічних матеріалів місцевим фахівцем із народної творчості Дмитром Анатолійовичем Денисенко, який присвятив писанці велику частину свого життя та душі. Сам майстер створює ажурні шедеври, використовуючи нову техніку нанесення різьблених орнаментальних символів на гусячому і страусиному яйцях. «Вишивка на яйці», «Ажурна павутина» – так по праву називають відвідувачі це філігранне мистецтво.

Для збереження національної спадщини в музеї проводиться майстер-клас з освоєння секретів розпису воском, рослинними фарбами, з різьблення, роботи з глиною. Відвідувачам пропонують можливість зробити писанку із власним інформаційним кодом, створити, так званий, власний оберіг. 2010 рік ознаменувався

відкриттям галереї народного мистецтва в Народному домі. Тут експонуються вироби з бісеру, лози, солі, ляльки-мотанки, картини місцевих художників. Відвідувачі можуть ознайомитись з мистецтвом вишивки, гончарства, творчими роботами майстрів декоративно-ужиткового мистецтва міста.

Не залишать нікого байдужим фестивалі з популяризації народних ремесел, автентичного фольклору, культури та її сучасного бачення українцями, які дуже колоритно проходять у місті. Учасниками фестивалю є запрошені майстри традиційних народних ремесел, сучасних форм творчості як з Бахмута, так і з різних міст України.

Музей української культури «Довкілля» (с. Олександро-Калинове, 2009 р.)

На берегах річки Бичок та її притоки Калинівки розкинулось мальовниче туристичне село з хатами-мазанками, писаними зупинками, сільськими легендами – Олександро-Калинове Костянтинівського району. Саме тут знаходиться унікальний музей української культури «Довкілля». Незважаючи на близькість до лінії розмежування, село в 2017 році брало участь у конкурсі «Неймовірні села України» і потрапило в число фіналістів.

До початку бойових дій тут був дуже розвинений «зелений туризм»: село межує з центральним відділенням регіонального ландшафтної парку «КлебанБик». Унікальний ландшафт, виходи на поверхню гірських порід, зелене обрамлення байрачними лісами дзеркальної поверхні водосховища – все це створює мальовничу картину і прекрасні умови для відпочинку.

Скансен «Довкілля» умовно розділений на три локації – подвір'я, старовинна автентична хата XVIII-XIX ст. із саману з оздобленням всередині та чотири музейні зали з експонатами, які розташовані у приміщенні першої сільської школи. Сучасна знаходиться поряд. На подвір'ї музею на постаменті стоїть старий трактор «Універсал» – той самий, що з фільмів 30-х років про колективізацію. У 2009-му його хотіли забрати з села, але місцеві жителі не віддали. З цього епізоду і почалась новітня історія селища. Прикрашають територію музею просто неба колодязь-журавель і рукотворні зображення тварин. У хаті можна побачити прадавню піч, керамічний посуд, рушники ручної роботи, червоний куточок зі старовинною іконою й лампадами, ліжко, якому понад сто років, колицу з дерева для немовляти тощо. Але справжня гордість скансену – полотно 1911 року з текстом українською мовою.

В одній із кімнат музею працює єдиний в зоні АТО музей АТО. У центрі кімнати – великий стіл. На ньому – осколки, фрагменти мін і снарядів, зібраних в районі Пісок, Авдіївської промзони. На столах попід стінами – особисті речі українських воїнів. На стінах музею – прапори військових підрозділів з

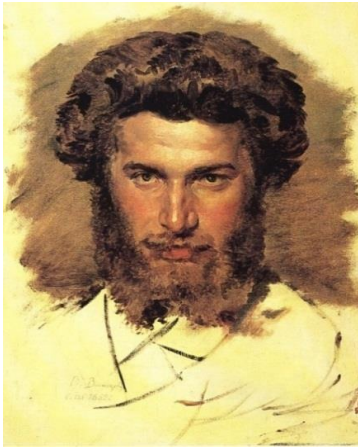
написами, зробленими самими вояками, а також листи та дитячі малюнки, які отримували українські солдати.

Майже на всю стіну – сплетений герб України. Він унікальний тим, що в якості матеріалу використовувалося обмундирування захисників Донецького аеропорту, яким вдалося вижити в тих страшних боях. Під гербом – величезних розмірів пробитий осколками дорожній покажчик, який директор музею, колишній воїн АТО, Андрій Тараман привіз з Авдіївки. До речі, за словами Андрія, жителі села Олександро-Калинове сплели близько півтори тисячі (!) квадратних метрів маскувальних сіток для воїнів ЗСУ. Це був справжній порив душі півтора десятка сімей, які вечорами збиралися й плели сітки. Більшість експонатів до музею доставили воїни 122-го та 34-го батальйонів, які базувалися поруч з Олександро-Калиновим.

Для тих, у кого не дуже багато часу для прогулянок, в музеї відкрита «Неймовірна галявина» з штучним газоном, пейзажами парку на стінах і замаскованих очеретом вікнах. А ще у Олександро-Калиновому щорічно проходить один із найбільших фестивалів української культури Донеччини «Смолянський куліш». І саме тут можна і на сільському транспорті покататися, і скуштувати народні страви та справжній куліш, придбати вироби народної творчості, співати пісні та танцювати.

Художній музей ім. А.І. Куїнджі (м. Маріуполь, 2010 р.)

29 жовтня 2010 року в Маріуполі сталася знаменна й довгоочікувана подія. Через 100 років після смерті великого живописця Архипа Івановича Куїнджі, в місті відкрився художній музей його імені. Маріупольський художній музей ім. А. І. Куїнджі знаходиться в історичній частині міста убудівлі, побудованій на самому початку минулого століття в стилі модерн.

В зібранні музею – експозиція, присвячена життю та творчості великого художника А. Куїнджі й витвори образотворчого мистецтва майстрів живопису ХХ століття. Колекція художнього музею ім. А. І. Куїнджі налічує: 650 живописних, 960 графічних робіт, 150 скульптур, більш ніж 300 творів декоративно-ужиткового мистецтва. На першому поверсі музею розміщена експозиція про життя та творчість А. І. Куїнджі: фотографії, документи, листи, предмети побуту того часу. Тут є справжні лампадки, церковні книги, серед яких Євангеліє кінця ХІХ ст., купіль та ікони з церкви Різдва Пресвятої Богородиці, в якій хрестили маленького Куїнджі.

У музеї представлені копії робіт Архипа Івановича Куїнджі в натуральну величину, а також оригінали: ескіз «Червоний захід», етюди «Осінь. Крим» і «Ельбрус». У травні 2013 року в музеї відбулася презентація реплікації однієї з найзнаменитіших картин Архипа Куїнджі «Місячна ніч на Дніпрі», виконаної маріупольським художником О. Ковальовим. А 22 жовтня 2020 року на відвідувачів музею чекала презентація оновленої експозиції художнього музею і копія картини Архипа Куїнджі «Чумацький тракт у Маріуполі» відомих київських художників А. Яланського та О. Ольхова.

В фондах музею представлені живописні та графічні роботи сучасників великого майстра: І. Айвазовського, В. Верещагіна, А. Боголюбова, І. Шишкіна та ін. Тут же знаходиться портрет А. Куїнджі, виконаний його учнем Г. Калмиковим. Також тут можна побачити картини талановитих художників

другої половини ХХ століття: М. Дерегуса, І. Марчука, Т. Яблонської, С. Шишка та інших. Справжньою прикрасою музею стали твори маріупольських художників В. Пономарьова, Н. Бендрика, Л. Гаді, В. Кофанова, В. Арнаутова, Л. Кузьменкова, В. Константинова та ін.

Художній музей плідно співпрацює з художньою школою ім. А. Куїнджі, фотоклубами міста, а з недавніх пір – з філією Національної Академії мистецтв України. Завдяки колу друзів музею, стало можливим побачити й твори світової культурної спадщини. На зберігання в Маріупольський художній музей ім. А. І. Куїнджі передано копію бронзової статуї Огюста Родена «Іоанн Хреститель» (статуя була створена у 1878 році). У залах музею періодично змінюється тематика: проводяться виставки живопису, графіки, декоративно-ужиткового мистецтва, фотовиставки. А ще, у музеї передбачено проведення інтерактивних програм, лекцій, тематичних зустрічей, демонстрація фільмів про життєвий шлях та творчість художників, камерні музичні вечори.

Флорамік Парк (м. Слов'янськ, 2011 р.)

Кілька десятиліть у Слов'янську працює підприємство з виготовлення керамічних горщиків для квітів – «Кам'яна квітка». Тут займаються керамікою і створюють щось нове, що завжди буде свіжим, творчим. Крім виробничої діяльності на підприємстві також розвивається і напрямок промислового туризму. Сюди на екскурсії у поєднанні з майстер-класами групами приїжджають діти, студенти і дорослі, які знайомляться з процесом виробництва. На території керамічної фабрики розташований унікальний майданчик для творчих, розважальних та освітніх проєктів – Флорамік Парк. Тут проводяться майстер-класи, творчі тимбілдинги, що поєднують креатив і арт-терапію, шоурум кераміки і флористики. Для гостей тут проводять справжнісіньке музичнокерамічне шоу з участю маестро.

Глина – сировина, яка має декілька станів, вона завжди перетворюється, постійно перебуває в стані метаморфоз. Цей матеріал людина освоїла дуже давно, але з нього й досі творять свої роботи художники, дизайнери, і багато з цих виробів дивують. Що можна створити незвичного з кераміки? У Слов'янську вирішили дивувати музикою з керамічних інструментів. На підприємстві шукали спосіб, який міг би моментально визначити якість продукту, а найпростіше перевірити – за допомогою звуку. Для такої перевірки потрібна компетенція, але до цього способу підприємство йшло

методом проб і помилок. Звичайна кераміка, якщо вона просто обпечена, видає глухуватий звук, якщо ж вона виготовлена з якісної сировини і добре обпечена, то видає дзвінке і приємне звучання. За його висотою можна перевірити і якість. Таким чином, майстри дійшли до висновку, що звуком можна керувати, проте прийшлося пройти великий шлях.

Колишній викладач музики, а нині підприємець Юрій Горобець, під час роботи з керамікою почув мелодійний звук із глиняних абажурів і вирішив створити унікальний експонат – керамофон. Спершу було створено 2-3 нотки, потім їх кількість збільшувалась. Кожну ноту доводилося шукати місяцями. Роком народження керамофону можна вважати 2011. Тоді він був менший і налічував всього півтори октави та 15 звуків. Майже десять років тривали роботи над вдосконаленням виробу. Зараз це повноцінний інструмент, у нього є три октави та 33 звуки, що дозволяє виконувати твори будь-якої складності. Сьогодні керамофон вже має відповідні патенти. Цей музичний інструмент став приманкою для туристів на Донеччині.

На виробництві в окремий проєкт виділили напрямок музичної кераміки. Зараз триває робота над керамічними барабанами, тріщалками і духовими – повноцінними музичними інструментами. Один з інструментів бере своє коріння від древнього інструменту «рубель». Спершу він являв собою пристосування для прасування, але згодом його почали використовувати в музиці. Потім тут створили і власний керамічний аналог. Триває робота і над духовими керамічними інструментами. Сам керамофон має доволі дзвінке, іскристе звучання, а для гармонійного оркестру звуки мають бути врівноваженими. Тому на виробництві вже знайшли спосіб, як зробити ключовий елемент – лабіо, спеціальний мундштук, який створює звук в духовому інструменті. Місцеві майстри доводять, що музику можна створювати і з кераміки, достатньо прикласти тільки уяву і бажання. Керамофон було продемонстровано на широкий загал на Міжнародній туристичній виставці в столиці, а також на 22-му Українському музичному ярмарку – єдиній в країні спеціалізованій виставці професійного звукового, світлового та сценічного обладнання й музичних інструментів.

До речі, нещодавно в Україні за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики розпочався масштабний проєкт з підтримки внутрішнього туризму #Мандруй Україною. Майстерню Юрія Горобця включили в туристичний маршрут обласного проєкту «Нетипова Донеччина». Проєкт присвячений туристичним напрямкам, цікавим місцям та незвичайним об'єктам Донецької області. Реалізує його Управління культури і туризму облдержадміністрації. Мета – показати унікальні куточки Донеччини, щоб залучити туристів з усієї країни та світу.

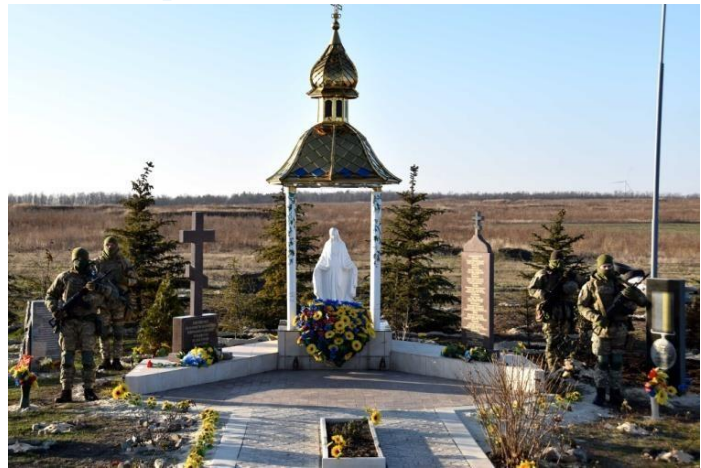

Всеукраїнський фестиваль

«Донеччина зустрічає своїх захисників»

(2015 р.

Гора Карачун – символ мужності й незламності українського народу. У квітні 2014-го саме гора Карачун стала історичним символом стійкості, мужності й рішучості бійців українського війська. У спекотні дні початку липня 2014 року українські воїни, підрозділи всіх силових структур, волонтери, громадські активісти згуртувалися, щоб дати рішучу відсіч ворогові. Для багатьох це був перший бойовий досвід, для деяких, на жаль, він же став і останнім. Тут вже немає окопів та бліндажів. На цьому місці росте зелененька травичка, квітнуть квіти і лише меморіальні дошки нагадують про пекло, яке тут відбувалось.

23 травня 2015 р. у с. Семенівка відкрили пам'ятний знак першим загиблим українським військовослужбовцям АТО. З того дня розпочався п'ятирічний проєкт соціально-відповідальних волонтерів та військових «Дорогами війни...» та проєкт «Від Карачуна до Говерли». Мета цих проєктів – вшанування пам'яті загиблих під час АТО/ООС на Сході України. Меморіальний комплекс «На горі Карачун» – соціально-відповідальний проєкт волонтерів та представників силових структур України. Він створений на благодійній основі та відображає історичні події 2014-2021 рр. в патріотичних піснях та віршах в граніті, вшановує пам'ять полеглих за Україну при визволенні Слов'янська та Краматорська. 5 липня – особлива дата для всіх жителів Донецької області. Саме цього дня українські війська визволили північ Донеччини і

розблокували гору Карачун, де протягом всієї окупації цієї місцини наші армійці утримували свої позиції. Над Краматорськом і Слов'янськом знов, після майже трьох місяців окупації, замайорили українські прапори.

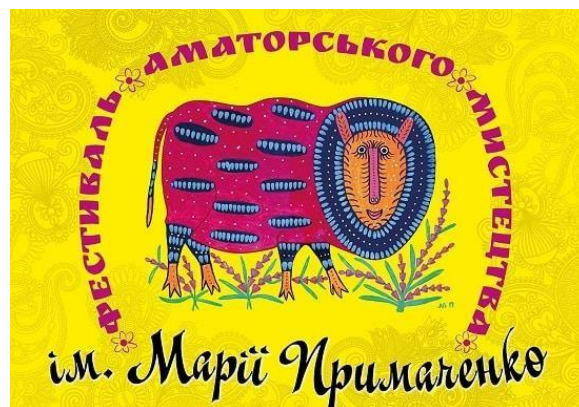
Віддаючи данину пам'яті та пошани українським воїнам, на горі Карачун проходить фестиваль-зустріч «Донеччина зустрічає своїх захисників». Всеукраїнська акція спрямована на створення платформи для зустрічі і спілкування ветеранів АТО/ООС, людей, які звільняли міста від бойовиків і продовжують захищати Україну зараз, з мешканцями Донецької області. Метою заходу є об'єднання ветеранів АТО/ООС з усієї України, військових психологів, громадських діячів та активістів, представників влади та громад для відзначення нового для Донеччини свята, що покликане створити новітню традицію та поєднати усіх громадян, які відстоюють територіальну цілісність та суверенітет України, прагнуть розвивати та оновлювати Донеччину. Крім того, захід спрямований на патріотичне виховання молоді в Донецькій області. Це місце стало локацією для виставки військової техніки, акустичного концерту, показу фільму і тематичних зон. Тут проводять заняття з протимінної безпеки та самооборони, навчають молодь як правильно поводитися зі зброєю, вести рукопашний бій і стріляти з лука.

Під час таких заходів у Слов'янську відкрили меморіальну табличку українським захисникам, відбулася презентація книг про події на Донеччині. В Дружківці відкрився цілий музей-меморіал спротиву українського Донбасу окупаційному режиму. У 2019 році до акції доєднався і Український інститут національної пам'яті. На фестивалі відкрили виставку «Донбас: переПРОчитання образу», яка спростовує російські і радянські міфи про особливий статус Донбасу як окремого антиукраїнського регіону. Гаслом інформаційної кампанії було «Вертаємо своє!».

Фестиваль аматорського мистецтва

ім. Марії Примаченко
(м. Краматорськ, 2015 р.)

Великий, щедрий талант народного художника України Марії Авксентіївни Примаченко, її неповторна особистість, характер мислення, оригінальне світобачення постійно привертають до себе увагу. У м. Краматорськ проходить надзвичайно яскравий та цікавий захід – фестиваль аматорського мистецтва ім. Марії Примаченко, на якому збираються талановиті художники, музиканти, майстри народних ремесел з усіх куточків Донеччини та міст України. Організатором фестивалю виступає Клуб підприємців Краматорська.

На поціновувачів народної творчості чекають виставки робіт майстрів з різних жанрів декоративно-ужиткового мистецтва: гончарство, українська вишивка, розпис кераміки; презентація скульптурних композицій заслужених митців, майстер-класи з петриківського живопису, соломоплетіння, ліпка з тіста, виготовлення ляльок-мотанок та ін. Для маленьких гостей передбачена цікава та насичена культурно-розважальна програма: театральні вистави, ігри, конкурси тощо.

Свято аматорського мистецтва за ці роки згуртувало багато митців з різних куточків Донецької області та України. Кожен фестиваль відкриває нові імена та дарує глядачам незабутні враження. У другому фестивалі з'явився конкурс відеороликів «З любов'ю до рідного краю». Вже третій фестиваль став міжміським. До Краматорська приїхали митці з Бахмуту, Слов'янська, Торецька,

Дружківки, Костянтинівки, с. Званівка. Четвертий фестиваль пройшов вже за підтримки Міністерства культури України та Донецької облдержадміністрації.

Кожен фестиваль відкривається новою скульптурою, присвяченою творчості художниці. Над скульптурними композиціями працює ціла низка відомих авторів з різних куточків України. Це відомий у Краматорську та далеко за його межами скульптор та художник В'ячеслав Гутиря, а також скульптори Сергій Лаушкін (Київ), Міклош Штець (Закарпаття), Олександр Чегорко (Каменське), Віктор Собко (Полтава).

Так, 16 травня 2015 року в рамках першого фестивалю була відкрита перша композиція «Марія Примаченко та її картини». У 2018 р. художники України розмалювали паркан на вулиці Марії Примаченко міфічними персонажами, добрими звірами і дивовижними кольорами.

На фестивалі 2019 року було відкрито скульптуру відомого українського скульптора із Закарпаття Міклоша Штець «Художниця з народу Марія Примаченко». Вона розташована біля Центральної міської бібліотеки і тепер стане емблемою фестивалю. Родзинкою п'ятого, ювілейного фестивалю, стала фіксація рекорду України на найдовший розписаний паркан, відкриття скульптурної композиції, присвяченої Марії Примаченко «Птахи Марії», підведення підсумків і нагородження переможців відеоконкурсу «З любов'ю до рідного краю».

Історико-музичний фестиваль музичний фестиваль

«Дике полє. Шлях до Європи»

(м. Краматорськ, 2016 р.)

У 2016 році розпочав свій історичний відлік фестиваль «Дике поле. Шлях до Європи». З 10 по 12 червня 2016 р. в місті Краматорськ відбувся перший історико-музичний фестиваль, на якому виступили понад дванадцять музичних гуртів міст та селищ Донеччини. Сам захід відтворив атмосферу трьох історичних епох: «княжа доба», «козацькі часи» та наші дні українського Сходу. Для кожного періоду реконструктори встановили локації та влаштували перфоманси битви у обладунках, презентували життя українців та європейців у IX-XIII ст., козацькі традиції, а військовики та волонтери ініціювали дискусію про сумнозвісні події, які відбуваються на сході України.

Фестиваль підтримали більш ніж 20 громадських та мистецьких організацій, об'єднань та проєктів. Зокрема, комунікацією з музичними виконавцями займалася команда проєкту «Книжка на Схід». Також вони презентували більше тис. українських книжок від видавництв у бібліотеки Краматорська, Дружківки, Торецька, Бахмута, Слов'янська та Костянтинівки. Проєкт реалізувався в рамках Української ініціативи з підвищення впевненості (UCVI) за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку USAID.

Триденна програма фестивалю включала роботу освітнього «Степового університету», неформальні лекції «Хочу бути українцем», дискусії про сучасну українську літературу, презентацію книги «Абетка. Моя країна – Україна», показові виступи бойового гопака, майстер-класи з вивчення рухів народного танцю, петриківського розпису, гончарства, показу сучасного одягу, стилізованого під традиційне українське вбрання, роботу дитячої галявини, виставку виробів декоративно-ужиткового мистецтва, а також виступи відомих сучасних музичних груп та окремих виконавців.

Історико-музичний фестиваль представив найцікавіші народні традиції, а також показав сучасні тенденції й можливості гармонійного розвитку для молодого покоління українців. Захід відвідали музиканти та письменники з Києва та Харкова. Подивитися на дійство приїхали жителі більше десяти міст та селищ Донеччини. Фестиваль став яскравим прикладом тісного зв'язку між людьми різних національностей та віросповідань, які назавжди зрозуміли, що вони українці, які хочуть жити в мирній незалежній державі!

Міжрегіональний літературно - мистецький фестиваль «Кальміюс» (2016 р.)

 У 2016 році був заснований перший літературно-мистецький проєкт на Сході України сучасної україномовної літератури – фестиваль «Кальміюс», який проводиться за підтримки управління культури ДонОДА, Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), громадської організації «Фонд розвитку громади». Постійними партнерами фестивалю є Львівський «Форум видавців», Український інститут книги та Львівська обласна бібліотека для юнацтва. Вони допомагають у залученні до заходів фестивалю письменників та видавців національного рівня. Сам фестиваль покликаний зруйнувати стереотип про Донеччину, як край тільки шахтарів і металургів, і показати особливості українського художнього сходу.

Співзасновниця і організаторка міжрегіонального літературномистецького фестивалю «Кальміюс» – історикиня, вчителька, менеджерка, чиновниця обласного управління культури, редакторка на телебаченні, громадська діячка Олександра Папіна. Ідея «Кальміюсу» народилася під час іншого великого фестивалю – «Дике поле». Нові знайомства з митцями та культурологами, нові люди та нові думки дали старт конкурсу літературної творчості, назву якого позичили у відомого в дев'яностих та на початку двохтисячних років на Донеччині альманаху сучасної української літератури – «Кальміюс».

В рамках фестивалю 2016 року проводився літературний конкурс «Кальміус», участь у якому брали жителі п'яти східних областей України, а також з тимчасово окупованих територій. Приймалися твори, написані виключно українською мовою, а членами журі були відомі українські письменники та видавці. Одним з найвагоміших результатів цього конкурсу стало видання видавництвом «Кальварія» книги мешканця Краматорська, переможця у номінації «Проза для дорослих» Олександра Олійника – «Денний звук». Ця книга була презентована у 2017 році на форумі видавців у Львові та на Франкфуртському книжковому ярмарку. У 2018 р. вона увійшла у довгий список «Книга року» від ВВС. А альманах «Кальміус» з творами переможців 2016 року роз'їхався бібліотеками Сходу. Літературний конкурс став настільки відомим і потужним в літературному середовищі України, що в 2018 році його було вирішено проводити окремим заходом із залученням ще більшого кола учасників.

Дев'ятого квітня 2021 року у містах Донеччини та Луганщини стартував п'ятий літературно-мистецький фестиваль «Кальміус». За попередні роки «Кальміус» зібрав найширше представництво митців та літераторів з усієї України та став впізнаваним регіональним мистецьким брендом Донеччини. Заходи фестивалю відвідали майже 20 тисяч жителів регіону, на Донеччину приїхали понад 200 митців з усієї України та Європи. Фокусна тема літературномистецького фестивалю 2021 року – «Ми – Кальміус». «Річка Кальміус бере свій початок на території Донеччини, що нині тимчасово окупована, а впадає в Азовське море уже на вільній території. Так і ми: течемо від постколоніальної, пострадянської свідомості до свідомості сучасного європейського українця», – зазначила Олександра Папіна.

Програма фестивалю включала тематичні блоки «Ми – вугілля», «Ми – ідея», «Ми – Земля», «Ми – Мрія», «Ми – Любов». Кожен зміг відчути себе, зрозуміти свою ідентичність та причетність до великої нації українців. Серед запрошених гостей фестивалю було багато відомих українських письменників, номінанти Шевченківської премії, дитячі письменники, твори яких вивчають у шкільній програмі, ветерани АТО/ООС. Фестиваль супроводжували

презентації та виставки, лекції, дискусії, зустрічі з митцями, літературні дитячі ігри, психологічні тренінги тощо. Під час творчих зустрічей автори ділились з гостями заходу своєю творчістю, цікавими історіями з свого життя, відповідали на питання шанувальників сучасної української літератури.

Арт-об'єкт «Дерево єднання»

(м. Маріуполь, 2017 р.)

У листопаді 2017 року на Театральній площі міста відбулося відкриття унікального арт-об'єкта, який став символом єднання українців через національний оберіг – вишиванку. Арт-об'єкт «Дерево єднання» продемонстрував усьому світові, що разом українці – величезна сила. Нас об'єднують традиції, звичаї і орнамент вишивки, який є унікальним для кожного регіону, але має єдине коріння. «Дерево єднання» сплітає воедино надії і мрії українців на прекрасне майбутнє України!

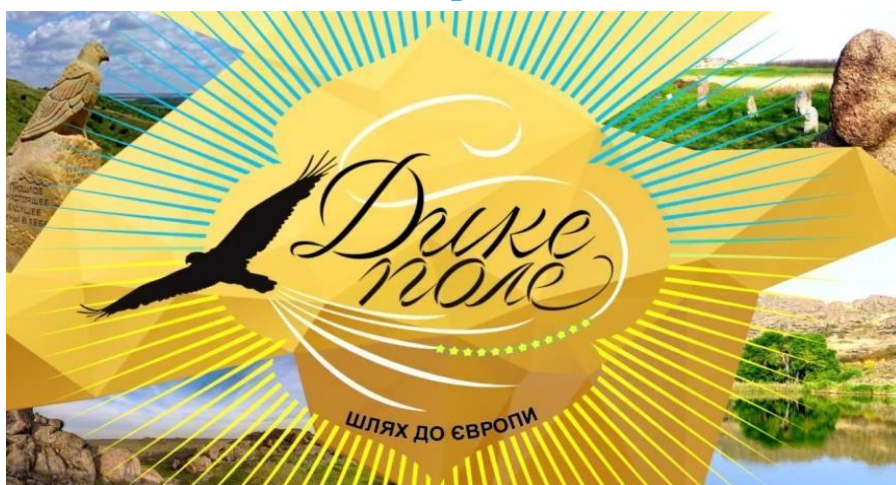
Викував інсталяцію маріупольський коваль Віктор Васильєв, а її 25 листочків, зроблених у вигляді серця, створили шість маріупольських художників під керівництвом Олександра Малаховського. На листочках з обох сторін намальовано узор, характерний для кожної області України. Арт-об'єкт у висоту досягає трохи більше двох метрів. Під час відкриття відбулася презентація національного українського орнаменту, який буде символізувати Донеччину. Адже кожен регіон України має свою символіку, свої кольори, свій колорит і неповторний візерунок, який використовується на вишивці. У Приазов'ї це червона розжарена сталь і бірюза морської хвилі Азова. Саме їх злиття стало основою автентичної вишиванки, як відображення національних цінностей і культури жителів Приазов'я. Маріупольські берегині традицій змогли відтворити і осучаснити історичний візерунок краю. Саме він красується на гілці «Донеччина».

У вишивці використаний восьмикутний хрест, який в давнину мав сакральне значення. Орнамент також доповнений чотирма ромбами, що символізують сторони світу. Колірна гамма вишиванки підбиралася відповідно місцевості: орнамент виконаний у двох кольорах – морської хвилі і червоному вогняному кольорі, що символізує гарячий метал заводу. Тепер даний візерунок стане символічним брендовим знаком Донеччини.

Історико – культурний фестиваль - реконструкція

«Дике поле. Шлях до Європи» (2017 р.)

П'ятий рік поспіль на Донеччині проходить фестиваль історичних реконструкцій «Дике поле. Шлях до Європи». Багатогранна та насичена культурна програма фестивалю відбувається на межі двох областей: Запорізької та Донецької, на березі штучного водосховища, поблизу села Назарівка Нікольської територіальної громади в межах охоронної зони Українського степового природного заповідника «Кам'яні Могили», який входить до переліку «туристичних магнітів» Донецької області. Для проведення масштабного, цікавого та багатолюдного дійства заходу не випадково обрали заповідник «Кам'яні могили». Адже саме це урочище дуже цінне в історико-археологічній спадщині. У всі минулі часи воно було культовим для представників стародавніх культур і цивілізацій, які тут мешкали.

Завданням фестивалю є: національно-патріотичне виховання дітей та молоді на історичних засадах державності, популяризація традиційної культурної спадщини, виховання духовного світосприйняття, зміцнення контактів та культурних зв'язків, обмін знаннями, досвідом, розширення світогляду створення позитивного іміджу Донеччини тощо. Різноманіття локацій, на яких представлені цікавинки витворів мистецтва як давньої доби, так і сучасності, створюють неймовірний художньо-традиційний міні-світ української культури.

Центральною лінією фестивалю є реконструкція історії України у чотирьох історичних періодах: скіфська доба, княжа доба, козацька доба, доба відродження незалежності України. Від часів скіфів до сучасності, на широкому полі, серед Кам'яних могил, діти та дорослі поринають у світ історичних епох нашої країни. Історико-культурне дійство – один із заходів, спрямованих на вивчення і збереження справжньої історії й культурних традицій, а також зміцнення багатонаціональної єдності Донеччини.

У фестивалі «Дике поле. Шлях до Європи» об'єднуються традиційні українські танці, пісні, музичні композиції, показові виступи козаків, виставка військової техніки та озброєння ЗСУ та правоохоронців, презентації старовинних та національних страв, майстер-класи з декоративно-ужиткового мистецтва, розважальні програми тощо. Фестиваль 2021 року об'єднав творчі колективи з майже 30 громад Донеччини. На десятках локацій майстри та майстрині демонстрували приклади мистецтв народностей, які мешкають на території області, зокрема татар, греків, німців тощо. Окремою цікавинкою став показ навичок службових собак. На території проведення фестивалю також працювали фотозони з українською атрибутикою. Чудовим доповненням до атмосфери заходу став виступ етногурту «Тінь сонця», чия музика характеризується як «козацький рок».

Фестиваль української культури Донеччини
«Смолянський куліш» (с. Олександро – Калинове),
«Вільний степ» (с. Кондратівка)
(2017 р.)

Попри те, що за 20 кілометрів – розтріяна Авдіївка, а з іншого боку – окупована Горлівка, с. Олександро-Калинове Іллінівської ОТГ Костянтинівського району увійшло до фіналу Всеукраїнського конкурсу «Неймовірні села України – 2017». У селі щорічно проходить один із найбільших фестивалів української культури Донеччини *«Смолянський куліш»*, який приурочений Дню Незалежності України. Колись село носило назву Смолянка, тому навіть вигадувати нічого не стали – назвали фестиваль Смолянським.

Метою фестивалю є популяризація, збереження і розвиток українських традицій регіону та України, підвищення духовно-культурного рівня серед населення, збереження народних звичаїв та обрядів, виховання національної свідомості у підростаючого покоління.

Дійство починається з гімну України та урочистої ходи у вишиванках. Зазвичай відкриває концерт Олександро-Калиновський ансамбль козацької пісні «Любава». Також виступають фольклорні й танцювальні колективи з різних регіонів України. Для гостей фестивалю: ярмарок, змагання, парад вишиванок, виступи танцювальних та вокальних колективів, катання на велорікші «УзВар» та на ослиці Данка, частування головною стравою свята – Смолянським кулішем, відвідування музею під відкритим небом «Довкілля», та багато різних цікавинок. Привертають увагу дитячі зони з кулями, іграми і батутами, забави для сміливців і фотозони,

локації караоке, майстер-класи з бісероплетіння. З кожним роком дійство набирає популярності. Якщо у перший рік на фестиваль завітало близько вісімсот гостей, то у 2019 році він зібрав рекордні понад три тисячі людей. Були представники з кількох міст та районів Донеччини. Присутні їли куліш, ганяли на узваровозі, робили селфі на соломі й просто гарно проводили час.

Ще один фестиваль української культури *«Вільний степ»*, присвячений Дню Незалежності України та Дню Державного Прапора України, проходить у с. Кіндратівка Костянтинівського району. Вперше такий фестиваль відбувся у 2017 році. Проте, вже зараз він став своєрідною візитною карткою району. Громади району облаштовують наметове українське містечко. Фестивалі – *«Смолянський куліш»* та *«Вільний степ»* – об'єднав автопробіг, який пройшов територією сіл Кіндратівка та Олександро-Калинове. Родзинкою фестивалю є українська національна страва – борщ.

Щорічно подія такого масштабу збирає цінителів української культури з усієї області, має різні теми і проходить в кілька етапів з різноманітними локаціями. У 2019 р. фестиваль проходив під лозунгами *«Україна – центр Європи»* та *«Україна без кордонів»*. У програмі заходу були: демонстрація розмаїття української культури, екскурс країнами Європи, виставка-ярмарок декоративно-ужиткового мистецтва, частування стравами України та Європи, дитячі атракціони, фотозони та інші забавлянки.

Вся атмосфера фестивалю *«дихає»* українською культурою, і ви навіть не згадаєте, що знаходитися у прифронтівій Донеччині.

Відкритий обласний
фестиваль національних спільнот
«Перехрестя культур»
(2018 р.)

 Донецька область славиться героїчним минулим, колоритністю, самобутністю, толерантністю і дружелюбністю. Тут мешкає понад 100 національних меншин і кожен представник свого народу пишається корінням, шанує традиції та культуру пращурів. 17 лютого 2018 року відбувся Перший відкритий обласний фестиваль національних спільнот «Перехрестя культур». Захід був організований Асоціацією національних меншин Донецької області «Співдружність» за підтримки Донецької облдержадміністрації та Федерації грецьких товариств України.

Метою заходу було об'єднання громадянського суспільства Донеччини на засадах поваги до представників всіх етнонаціональних спільнот краю, популяризація, розвиток та відродження самобутніх національних культур, що формують соціокультурний етнос Донеччини, збереження мови, культури національних меншин, які мешкають на території Донецької області, ознайомлення з етнічною культурою і традиціями інших народів, увічнення пам'яті видатних культурних діячів, консолідація громадського суспільства на основі кращих культурних надбань національних меншин Донецької області.

До складу Асоціації «Співдружність» входять: вірменська спільнота «ЮгоАзовье», Федерація грецьких товариств України, Маріупольське товариство греків, товариство циган м. Маріуполь,

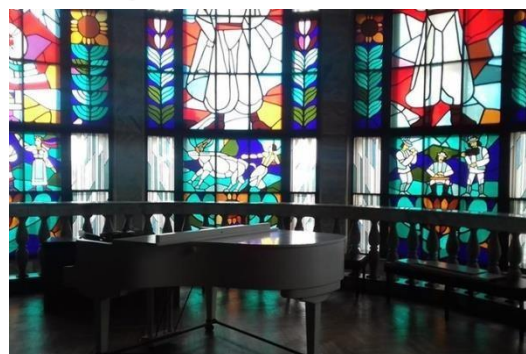
Болгарське культурне товариство, Товариство німців м. Маріуполь,
Вірменська громада Волноваського району,

Вірменська громада м. Костянтинівка, Вірменська громада
Нікольського району, Азербайджанська громада м. Маріуполь,
Громадська організація «Творче об'єднання «Разом».

Фестиваль проводиться один раз на рік. Тут еднаються в колі братерства мистецькі доробки представників багатьох національностей. На фестивалі творчі колективи різних етнічних спільнот представляють свої народні пісні й танці, демонструючи всім присутнім свій талант, вражають майстерністю, самовіддачею і патріотизмом. На гостей фестивалю чекають етно-виставки предметів матеріального мистецтва нацменшин області, майстер-класи тощо. Фестиваль національних культур – це дійсно велике родинне свято з особливим колоритом та різнобарв'ям діалектів.

Маріупольська камерна філармонія (2018 р.)

 У 2018 році на базі Палацу культури «Маркохім» було створено «Маріупольську камерну філармонію», до складу якої увійшли три муніципальні оркестри: «Маріупольський муніципальний камерний оркестр «Ренесанс», «Маріупольський міський духовий оркестр», «Маріупольський міський оркестр народних інструментів». Таким чином, музичні колективи стали частиною однієї організації – «Маріупольська камерна філармонія».

Аналогів камерної філармонії в Україні немає. Для неї створені всі умови: будівля розташована у центрі міста, має велику залу, чудову акустику. З дня відкриття і потужним маріупольським класичним фестивалем вона відразу привернула велику увагу музичної спільноти Маріуполя і шанувальників класичної музики.

Один з найцікавіших проєктів оркестру «Ренесанс» – фестиваль-конкурс юних виконавців «Музичний листопад», який є єдиним у своєму роді проєктом на південному сході України, де юні талановиті музиканти мають можливість вийти на новий рівень гри разом з оркестром.

З 2018 року камерна філармонія проводить фестиваль музичного мистецтва «Mariupol Classic», який дає змогу відкриття та переосмислення класичної музики. Це діалог між академізмом та сучасністю, діалог, що зрозумілий для людей різного віку. В фестивалі беруть участь музичні колективи філармонії та артисти з різних міст України. Місто наповнюється концертами відомих вітчизняних та закордонних музикантів, симфонічних та камерних оркестрів, ансамблів, вокальних колективів, солістів. «Mariupol

Classic» реалізується в рамках проекту культурно-мистецьких ініціатив «Діалог мовою мистецтва» за підтримки Українського культурного фонду.

У вересні 2019 року в центрі міста на Театральній площі пройшов другий фестиваль класичної музики «Mariupol Classic». Сотні мариупольців зібралися під відкритим небом, щоб насолодитися класичною музикою. Наприкінці серпня 2021 р. фестиваль «Mariupol Classic» об'єднає музикантів і виконавців зі світовим ім'ям. На глядачів чекають дев'ять днів академічної та сучасної класики. Створення камерної філармонії дозволяє розвивати музичне мистецтво в місті і дає можливість говорити про Маріуполь, як про культурну столицю Приазов'я. У мешканців та гостей міста з'явилася можливість розвиватися духовно, насолоджуватися неповторними та чарівними звуками музики.

Обласний фестиваль вертепів «Різдвяний передзвін». Фестиваль вареників (с. Званівка, 2018 р.)

 Званівська громада об'єдналась восени 2017 року. Сильним об'єднуючим фактором стало історичне минуле: на території Званівської сільської об'єднаної територіальної громади живуть родини переселенців – лемки та бойки. Центр Званівської ОТГ славиться вертепами. Вже кілька років поспіль тут проводять обласний фестиваль вертепів «Різдвяний передзвін», на який приїжджають заспівати колядки гості з різних куточків Донеччини. Так тут розвивають і культуру, і туризм. Вже перший фестиваль, який відбувся у 2018 році, зібрав понад 500 гостей та майже 40 колективів з усіх районів Донеччини та Львівської області. Чому саме місцем проведення першого фестивалю вертепів було обрано Званівку? У селі живуть нащадки лемків, яких примусово виселили з Карпат 1956 року. Лемківці компактно оселилися на території села і привезли з собою свою культуру. Попри заборону колядок, люди зберегли традиції святкування цього дійства. Взагалі вертепи – це родзинка лемків та бойків, яку вони передавали з покоління в покоління навіть після переселення.

Грати вертеп на різдвяні свята запропонувала родина Тимчаків – Андрій та Юлія. Вони відкрили у селі творчу майстерню «Лемко-Центр», де діти та молодь мають можливість відвідувати художню школу, майстер-класи, клуб шахів та настільних ігор, уроки акторської майстерності, українську вільну бібліотеку сучасних дитячих книжок. Відтак культура західного регіону поєдналась із

місцевими традиціями. Засновники «Лемко-Центру» дотримуються гасла: «Все починається з культури». Саме відродженню українських культурних традицій приділяється тут велика увага.

Наразі в Званівці вже шість вертепів, до яких залучені учасники різного віку, два з них – у Тимчаків. Співоча хода, колядки, яскраві різдвяні декорації, автентичне вбрання, конкурс зірконош та дідухів, вироби майстрів народного мистецтва створюють атмосферу свята. Додають настрою святкові страви, які готують господині з усіх куточків Донеччини. З кожним роком обласний фестиваль вертепів і колядників на Донеччині збирає все більше учасників та глядачів – дітей та дорослих, яким до душі українські традиції. Званівський вертеп стає знаменитим, і подивитися на нього з'їжджаються охочі з сусідніх міст і навіть областей.

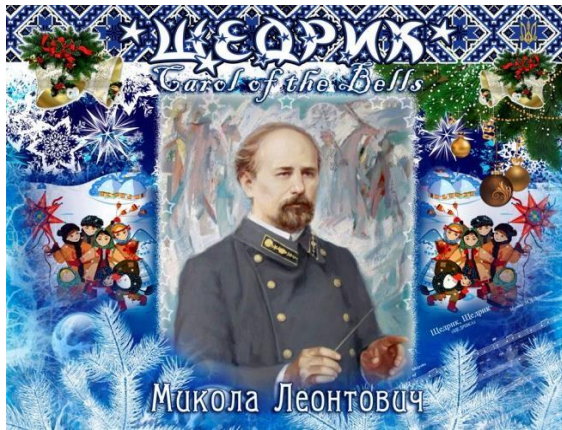
«Фестиваль «Різдвяний передзвін» уже став символом Званівської громади, тим фактором, який об'єднує та формує спільну ідентичність у жителів ОТГ. Завдяки таким святам про громаду дізнаються за межами регіону, а це може бути поштовхом для розвитку туризму», – зазначає Максим Ткач, радник з питань децентралізації Донецького Центру розвитку місцевого самоврядування, створеного за підтримки Програми «U-LEAD з Європою».

Традиція ліпити вихідними днями вареники з різною начинкою зберігається в Званівці протягом років. Ідея проводити фестиваль вареників народилась у місцевої жительки Людмили Телеги, яка очолює місцевий осередок ветеранів праці. У 2018 році, на першому фестивалі, встановили рекорд громади – зварили величезний вареник у 40-літровій каструлі. А вже у 2019 році Книгу рекордів Званівської громади поповнено новим записом – офіційно загальна кількість вареників, приготованих на фестиваль – 1580 штук! Але, звісно, карантин 2020 року вніс свої корективи – свято перевели в онлайн-режим. Створили групу в соцмережі та запропонували господиням зліпити вареники вдома, зробивши фото або відео процесу. Артисти місцевого будинку культури, які також ліпили вареники, записали «вареничну» пісню і змонтували відеоролик. У такий спосіб мешканці Званівки ще раз нагадали про себе.

Проведення подібних фестивалів та свят важливо для формування нової ідентичності об'єднаної громади.

I Всеукраїнський фестиваль-конкурс хорового співу «Щедрик фест» (м. Покровськ, 2018 р.)

Наприкінці 2018 року на Покровськ очікувало грандіозне свято хорової майстерності – I Всеукраїнський фестиваль-конкурс хорового співу «Щедрик фест», присвячений пам'яті видатного українського композитора, хорового диригента, педагога, фольклориста і музично-громадського діяча Миколи Дмитровича Леонтовича (1877-1921 рр.). Конкурс, який носить ім'я його невмирущого шедевр – геніальної обробки української народної пісні «Щедрик», яка стала символом Різдва і Нового року у всьому світі – проводиться щорічно. Проведення Конкурсу було частиною грандіозного міжнародного проекту з відзначення 100-річчя заснування Української Республіканської капели під керівництвом Олександра Кошиця, яка пронесла по світу чарівну українську мелодію «Щедрик» в геніальній обробці Миколи Леонтовича і закохала в неї весь світ.

Місцем початку конкурсу було обрано одну з найцікавіших точок на мапі «світового тріумфу Щедрика» – місце, звідки все почалося – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Саме у цих стінах відбулося перше публічне хорове виконання «Щедрика» у 1916 році, яке принесло Леонтовичу визнання та славу. Тоді подільську щедрівку, над музикою для якої композитор працював впродовж шести років, проспівав з кількома повтореннями «на біс» хор Київського університету. Диригував сам Микола Леонтович. Ця подія стала стартом для вже понад столітньої

мандрівки українського різдвяного «Щедрика» всіма країнами та континентами.

У відбірковому турі Конкурсу хорового мистецтва «Щедрик фест» взяли участь 40 хорів зі всієї України. Було відібрано 17 найкращих дитячих, дорослих та змішаних хорів. Конкурс проходив у двох містах – Києві (урочисте відкриття та перший конкурсний день) та Покровську, а гала-концерт та нагородження переможців відбулися у Краматорську. У Покровську конкурс проходив у двох номінаціях – однорідні та мішані хори. Обов'язковою умовою було включення до репертуару оригінального, духовного твору чи обробки української народної пісні Миколи Леонтовича.

Яскравими та насиченими були дні «Щедрик фесту» у Покровську. 27-29 грудня 2018 р. місто стало «світовою столицею «Щедрика». Понад 2500 містян одночасно виконали «Щедрик» на центральній площі і встановили новий рекорд України. В місті було зібрано рекордну кількість різдвяних дзвіночків, з якими так тісно асоціюється «Щедрик» у всьому світі. У центрі м. Покровськ було встановлено скульптуру «Сухарниця» – точну копію різьбленої сухарниці з зображенням Щедрика, яку власноруч зробив і подарував сину батько композитора – Дмитро Леонтович.

29 грудня на заводі «Енергомашспецсталь» у Краматорську відбулась церемонія нагородження переможців та учасників конкурсу. У номінації «Однорідні хори» третю премію отримав жіночий хор «Натхнення» з м. Покровськ.

Скульптурна композиція на честь автора

«Щедрика» Миколи Леонтовича

(м. Покровськ, 2018 р.)

13 грудня 1877 року народився український композитор, хоровий диригент, педагог, збирач музичного фольклору, громадський діяч Микола Дмитрович Леонтович – автор знаменитого на увесь світ «Щедрика» («Carol of the Bells»). Цю пісню називають «маленьким музичним дивом», і вона є чи не найпопулярнішою різдвяною мелодією на планеті. З 1904 по 1908 рік Микола Леонтович жив, викладав музику і спів у залізничній школі в пристанційному селищі Гришині (наразі м. Покровськ), організував перший в Україні робітничий хор з числа залізничників, тут він написав ряд музичних творів, які стали національним надбанням.

26 серпня 2018 року у Покровську було урочисто відкрито скульптурну композицію на честь великого українського композитора, геніального диригента Миколи Леонтовича. Пам'ятник встановлений на вході в оновлений парк «Ювілейний». До слова, це єдиний в Україні пам'ятник композитору на повний зріст. У Тульчині, на батьківщині композитора, встановлено його погруддя, в Покровську Леонтович увічнений у вигляді двометрової бронзової скульптури.

Автор пам'ятника – заслужений художник України, скульптор з Горлівки, котрий нині мешкає в Києві, Петро Антип. Разом з ним над створенням композиції працювали скульптори Іван Гудима, Сергій Любинецький, Микола Бірючинський, скульптор-майстер по металу Олександр Сердюк та архітектор Сергій Шапошников. Сам

пам'ятник з бронзи, граніту і скла. Його в Харкові відливали, в Києві ліпили, граніт брали в Житомирі, скло відливали у Дніпрі. Вийшла цікава об'ємна композиція зі скляними елементами. Композиція доповнена макетами залізничної станції Гришине та школою того часу, нотами «Щедрика» і зображенням вугільних гігантів «Краснолиманської» («Лиманської») і Свято-Покровської шахт.

На відкритті скульптурної композиції звучав знаменитий «Щедрик» у виконанні одного з кращих українських хорових колективів – дитячого хору «Щедрик», який вже підкорив публіку в Німеччині, США, Канаді, Італії, Австралії, Литві, Польщі та інших країнах.

У Покровську дбайливо зберігають усе, що пов'язане з ім'ям композитора: на фасаді залізничного вокзалу встановлено меморіальний барельєф автора різдвяного гімну, на його честь названа вулиця, музична школа з 1977 року носить ім'я Миколи Леонтовича.

Скульптурна композиція «Птахи Марії» (м. Краматорськ, 2019 р.)

Свято аматорського мистецтва ім. Марії Примаченко, яке щорічно приходиться у м. Краматорськ, згуртувало багато митців з різних куточків Донецької області та України. Кожен фестиваль відкриває нові імена та дарує глядачам якісь цікавинки.

Напередодні 5-го ювілейного фестивалю аматорського мистецтва, присвяченого творчості Марії Примаченко, відбулося урочисте відкриття скульптурної композиції «Птахи Марії». Скульптуру встановили на перетині вул. Марії Примаченко і Двірцевій. Композиція являє собою зображення людських рук і одночасно – казкових птахів, які, за ідеєю автора, повинні зображати творче начало і велику любов до життя української художниці, роботи якої відомі в усьому світі. На композиції втілено кольоровий орнамент. Автор арт-об'єкта – краматорський скульптор В'ячеслав Гутиря.

Поруч зі скульптурою оселилися казкові звірі, п'ять скульптур, які виготовив київський скульптор Сергій Лаушкин. Роботи виконані з бетону, оформлені кольоровою бруківкою-мозаїкою. Усі скульптури – зразки інтерпретації робіт Марії Примаченко.

Фестиваль театрального мистецтва «Театральна брама» (м. Маріуполь, 2019 р.)

 Донецький академічний обласний драматичний театр (м. Маріуполь) – єдиний із колись п'яти професійних театральних колективів області, що працює на підконтрольній українській території. У вересні 2019 року на сцені Маріуполя відбувся Перший відкритий фестиваль театрального мистецтва «Театральна брама», до якого долучились колективи з різних регіонів країни. Завдання та цілі фестивалю – розвиток української культури на Донеччині, зміцнення творчих зв'язків з театральними колективами України, ознайомлення широкого кола глядачів з найкращими досягненнями української сцени, розширення кола глядачів та шанувальників театрального мистецтва. Серед учасників фестивалю – театри з Києва, Запоріжжя, Івано-Франківська, Миколаєва, Ніжина, Дрогобича, Северодонецька. Глядачі мали можливість побачити вистави за творами І. Франка, М. Коцюбинського, С. Новицької, М. Матіос, П. Ар'є та турецького драматурга Тунджера Джюдженоглу.

Святкові заходи з нагоди відкриття фестивалю почалися на площі біля центрального входу театру, де всі бажаючі змогли приєднатися до яскравої костюмованої ходи та подивитись концерт за участю артистів театру і колективів міста. Урочиста церемонія відбулась на сцені театру і перейшла в перегляд безпосередньо вистав. Відкрила фестиваль івано-франківська «Солодка Даруся» (реж. Ростислав Держипільський).

При підготовці до фестивалю були визначені номінації: «Дебют», «Чоловіча роль другого плану», «Жіноча роль другого

плану», «Краща чоловіча роль», «Краща жіноча роль», «Режисерський дебют», «Краще втілення сучасної драматургії», «Кращі костюми», «Краще художнє рішення», «Краща режисура», «Гран-прі». Зокрема, у трьох номінаціях переміг Івано-Франківський національний академічний драматичний театр ім. І. Франка, котрий привіз на схід дві свої культові вистави – «Солодку Дарусю» (номінація «Гран-прі») та «Націю» за творами Марії Матіос у постановці народного артиста України, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка Ростислава Держипільського.

Неймовірно блискуче свято театрального мистецтва в Маріуполі відбулося завдяки засновникам, організаторам, учасникам, глядачам, журі, волонтерам та журналістам. У вересні 2021 року планується проведення Другого відкритого фестивалю «Театральна брама».

Культурно – просвітницький центр
(храм Петра Могили та собор
Успіння Пресвятої Богородиці і УПЦ).
Громадська бібліотека української літератури
ім. Василя Стуса.
м. Маріуполь, 2020 р.

У 2020 році Український культурний фонд оголосив Маріуполь «Великою культурною столицею-2021». Проєкт має на меті формування спільного культурного простору, сприяння розвитку туризму та підтримки місцевих культурних ініціатив. Культурне середовище міста стрімко розвивається: діють культурні та освітні осередки, відкриваються нові простори, проводяться фестивалі.

Одним із таких культурно-просвітницьких центрів поступово стає будівля храму Петра Могили та собору Успіння Пресвятої Богородиці Православної Церкви України. Це єдина церква в Україні, яку повністю розписали традиційним українським орнаментом – петриківкою. Зробила ескіз і розписала храми майстриня петриківського розпису Ольга Черьомушкіна, а Марина Перетяцько допомагала майстрині наносити орнамент навколо вікон. Малювали акриловими фарбами, після чого малюнок покривали лаком. Символічно, що храми почали розписувати на річницю визволення Маріуполя – 15 червня 2020 року. Ззовні Храм нагадує корабель, а колір та стиль розпису відображають, зокрема, символ міста – море. Блакитний колір традиційно вважається Богородичним, а верхнім Храм названо як раз на честь Успіння Пресвятої Богородиці.

В Україні є храми, частково прикрашені петриківським розписом. Але на сьогодні це єдиний храм як в Україні, так і в світі, який повністю розписаний самобутнім українським стилем «Петриківка». Він занесений до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Робота вийшла настільки грандіозною (сукупна площа нанесених візерунків перевищила 500 погонних метрів), що петриківський розпис споруди маріупольського храму офіційно внесений до національної Книги рекордів України. За це авторка проєкту Ольга Черьомушкіна отримала диплом Книги рекордів. Тепер елементи петриківки планують використати і для оздоблення інтер'єру. Крім того, на території храму встановлена триметрова скульптура архангела Михаїла – оберіг не тільки для Маріуполя і Донецької області, а й усієї України.

Невеличка кімната храму стала фундаментом для розбудови першого українського культурного та духовного центру на Сході України. Нещодавно були завершені роботи зі створення унікальної школи Бандури та українського живопису ім. Василя Сліпака. Незабаром у школі почнеться навчальний процес для дітей-сиріт та тих, хто живе в неповних сім'ях. Основна мета школи – не просто плекати традиції, а давати всім охочим культурно-освітній контент.

З січня 2021 р. вже відбуваються заняття з гри на бандурі, петриківського розпису для дітей та вишивання рушників й вишиванок-оберегів ручної роботи. Петриківський розпис у дистанційному режимі викладає майстриня зі Львова Ольга Черьомушкіна. Її учні – дітки з багатодітної родини смт Нікольське Донецької області. На початку лютого розпочалися курси англійської мови для підлітків – це благодійна ініціатива навчального центру «Learning centre Navigate». Далі плануються ще курси італійської та англійської мов для дорослих, іконопис для дітей та окремо дорослих, український пісенспів, писанкарство, українська мова для дітей та окремо дорослих, літературний аналіз. І, звичайно, культурний етно-фестиваль, де зокрема представлять колекцію вручну вишитого одягу з візерунками, які притаманні нашому регіону. У холі другого поверху собору працюватиме постійна експозиція українських старовинних вишиванок та

музичних інструментів. Це будуть три бандури кінця XIX-поч. XX ст., кобза, трембіта.

Півроку тому маріупольському волонтеру Кирилу Долімбаєву прийшла ідея створення бібліотеки української літератури ім. Василя Стуса, яка стане частиною центру української культури при храмі Петра Могили. У кожного, хто завітає до бібліотеки, буде можливість почитати книжки і у невеличкій залі, і взяти додому, тут буде буккросинг та електронна картотека.

Згодом бібліотеку об'єднають з школою бандури та українського живопису й зроблять з цих двох приміщень один освітній простір. Це буде центр української культури в Маріуполі, який працюватиме задля популяризації української культури на Сході України. Кожен меценат буде відзначений на меморіальній табличці, яка буде розташована на стіні бібліотеки ім. Великого Українця Василя Стуса.

Нематеріальна культурна спадщина

(НКС Донецької області)

(2020 р.)

Нематеріальна культурна спадщина українського народу – явище унікальне, неповторне і багатогранне. Наразі вона виступає важливою складовою міжнародного іміджу України, є виразом регіональної та локальної культурної ідентичності, що сприяє розвитку туризму та міжнародному визнанню країни. Національний реєстр нематеріальної спадщини ведеться в Україні з 2008 року. Наша країна ратифікувала відповідну конвенцію ЮНЕСКО. В даний час в Національний реєстр України внесено 28 елементів НКС. Але кожен регіон країни, крім національного, має і регіональний реєстр.

У Національному реєстрі нематеріальної спадщини Донецької області зараз зібрано 11 елементів. Зокрема, туди внесено рецепт виготовлення варення із соснових шишок, яке варять у Лимані, Малоянисольська говірка румейської мови, весільний обряд східних українців, народна пісня «Чорна стежечка» тощо. Нещодавно Національний реєстр поповнили обрядовий хліб греків Приазов'я та унікальний козацький борщ з кропивою, який варили козаки, що жили на території с. Стародубівка Мангушського району. Незвичайний рецепт хліба «Псалтир» був записаний у с. Урзуф. Хліб має форму хреста. Символізує спогад про втрачених близьких і терновий вінець, який наділи на Христа під час розп'яття. Хліб перед вживанням ніколи не ріжуть, а тільки ламають руками. І в кожному відламаному шматочку залишається хрест.

У вересні 2020 року, під час пошуково-дослідницької експедиції, у селі Сонячне Волноваського району (Хлібодарівська

ОТГ) була виявлена цікава страва – голубці з картоплею, яку згодом занесли до обласного Переліку об'єктів НКС. Ця страва збереглася серед сімей українців, примусово переселених у 1941 році з Лемківщини, які й до сьогодні зберегли свою культуру та історичну спадщину.

На міжнародній банерній виставці «Охорона традиційних ремесел і мистецтв як запорука миру» (2020 р.) були гідно представлені два елементи нематеріальної культурної спадщини Донеччини, які занесені до обласного Переліку об'єктів НКС: «Весільна обрядовість південно-східної України» (експедиційні матеріали весільної обрядовості сільської місцевості Волноваського району) та «Традиції приготування Авдіївської каші» (м. Авдіївка). Виставка експонувалась на території України, Білорусі, Північної Македонії, Колумбії. Гасло виставки – «Жива традиція – живі знання – жива культура – живий світ» – вказує на визначальну роль культури, традиційних знань і навичок для розвитку сучасного суспільства, досягнення соціальної злагоди, побудови миру.

Елемент нематеріальної культурної спадщини Донецької області *«Традиції приготування Авдіївської каші»* увійшов до проекту Українського центру культурних досліджень «Гастроспадщина України: традиції гостинності та культура приготування страв». Сам проєкт із популяризації традицій гостинності та культури приготування страв було започатковано Українським центром культурних досліджень у жовтні 2020 року. Управління культури і туризму Донецької облдержадміністрації стало співавтором Першої української енциклопедії, яка дослідить традиції гостинності та культуру приготування українських страв.

Традиція приготування авдіївської каші походить з кінця ХІХ ст. А от усні згадки про сімейні традиції приготування цієї страви дають підстави вважати, що готували авдіївську кашу ще на початку ХІХ ст. Авдіївську кашу, унікальний рецепт якої не загублений у роках, і досі готують за збереженими бабусямипрабабусями кулінарними традиціями. Протягом десятиліть поширення технології приготування, авдіївська каша перестала бути просто їжею, вона стала стравою-оберегом. З 2018 року проходить

фестиваль «Авдіївка ФМ», де авдіївська каша популяризується серед місцевої громади: проводяться майстеркласи та поширюються рецепти приготування. В місті планують розробити бренд «Авдіївська каша». Також громада створила «Клуб любителів авдіївської каші», вносить в меню провідних кафе страву під назвою «Авдіївська каша». Тобто, громада самостійно популяризує своє надбання, таким чином залучаючи людей до внутрішнього туризму.

В рамках програми «Змінимо країну разом», яка реалізується завдяки підписаному меморандуму про співпрацю між Івано-Франківською, Львівською, Донецькою та Луганською областями, в березні 2021 року відбулася міжобласна онлайн-конференція щодо обміну досвідом з пошуку, фіксації, обробки та збереження нематеріальної культурної спадщини.

Пам'ятний знак українській пісні «Меморіальний комплекс «На горі Карачук», 2020 р.)

 Українська пісня... Вона є однією із святинь нашого народу, його найціннішим духовним скарбом, гордістю і красою, геніальною поетичною біографією. З давніх-давен уславилася Україна піснями, які дбайливо, як найдорожча реліквія, передавалися від покоління до покоління. Саме пісня супроводжує українця від колиски до останнього дня, бо немає значної події в житті народу, немає такого людського почуття, яке б не озвалося в українській пісні.

8 жовтня 2020 року на території Меморіального комплексу «На горі Карачун» було відкрито пам'ятний знак українській пісні. На ньому висічені слова з пісні українського поета-романтика Михайла Петренка «Дивлюсь я на небо та й думку гадаю...». Стела важить близько тону. Зробив її житомирський скульптор Віталій Рожик. Це вже 14-й пам'ятний знак, що встановлюють волонтери та військові на Карачуні. У такий спосіб було підтримано ініціативу журналістів «Українського інтересу», які раніше виступили з пропозицією запровадити на державному рівні День української пісні й щороку відзначати його 12 серпня, бо саме в цей день українська пісня вперше пролунала в космосі.

У 1962 році з Байконура стартував космічний корабель «Восток-4» з українцем Павлом Поповичем на борту. Це був перший багатодобовий політ, та ще й уперше відбувся радіо- та відеозв'язок між бортом і Центром керування польотами. Кадри з космосу також транслювалися по телебаченню. Під час польоту П. Попович спеціально для головного конструктора космічних кораблів Сергія

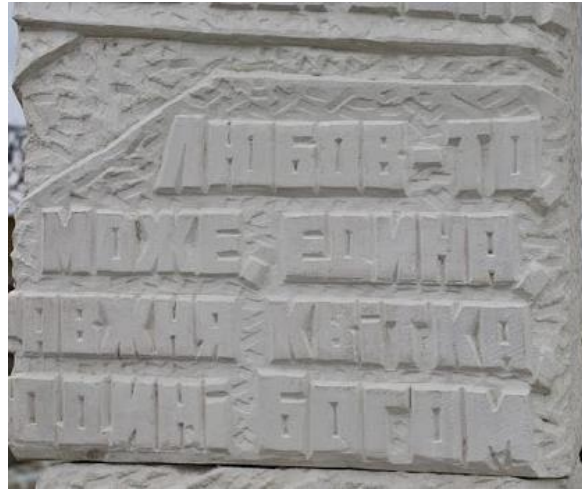
Корольова, теж українця, заспівав відому українську пісню на слова Михайла Петренка, уродженця м. Слов'янськ, «Дивлюсь я на небо...». Весь світ почув велич та красу української пісні.

Знаково, що пам'ятник знайшов своє місце в Меморіальному комплексі «На горі Карачун», єдиному в Україні, який створено в піснях та віршах, що зображують події 2014-2020 років на Сході України під час проведення АТО/ООС. Поблизу Меморіального комплексу висадили клени.

Скульптурна композиція поету В. Стусу

(м. Краматорськ, 2021 р.)

 У 2021 році, в одному із скверів Краматорська, на перехресті вулиць Дружби та Василя Стуса, була встановлена скульптурна композиція, присвячена видатному українському поетові Василю Семеновичу Стусу (1938-1985 рр.). Уродженець Вінницької області, він деякий час жив та працював на Донеччині. Василь Стус – поет рідкісного таланту, який обрав долю борця. Із 47ми років життя 13 провів у радянських слідчих ізоляторах, карцерах, камерах-одиночках, мордовських таборах, на Колімі, на каторжній роботі в шахті. Василь Стус належить до когорти світочів національної культури й золотого світового фонду поезії ХХ століття. Він навечно залишиться у наших серцях, як справжній син українського народу.

Ідея створення скульптури належить заслуженому художнику України В'ячеславу Гутирі. Автор поєднав у композиції камінь і портрет В. Стуса у металі. Біла арка виконана з природного органічного матеріалу, який привезли з місцевості поблизу Святогірська. Основою скульптурної композиції є символічна арка-портал з поетичними рядками Василя Стуса: «Як добре те, що смерті не боюсь я», «Долі не обирають... Її приймають – яка вона вже не є», «Любов – то, може, єдина справжня квітка, подарована людині Богом», «Народе мій, до тебе я ще верну...». В центрі камінної арки – портрет Василя Стуса – видатного українського поета і правозахисника, борця за незалежність України, одного із найактивніших представників українського культурного руху

шістдесятників. Ще одну скульптурну композицію, присвячену поетові встановлять на території економіко-гуманітарного ліцею, який носить ім'я Василя Стуса.

Його постать є символом незламності духу, людської та національної гідності, а криниця його творчості відкриває свої глибини нащадкам. У 2005 році Василю Стусу посмертно присвоєно звання Герой України з удостоєнням ордена Держави.

Використані джерела інформації

Баранник, С. О. Меморіал А. Куїнджі [Електрон. ресурс] / С. О. Баранник // Енциклопедія сучасної України [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=65442 (дата звернення 10.07.2021). – Заголовок з екрана.

Були, Т. Ю. Медальер Ефим Викторович Харабет [Електрон. ресурс] / Т. Ю. Були // Інтернет-галерея [сайт]. – Текстовые данные. – Мариуполь, 2013. – 25 мая. – Режим доступа: http://chendrs.com/discussion_detail.php?newsid=47 (дата обращения 25.07.2021). – Загл. с экрана.

В Маріуполі розпочато фестиваль «ТЕАТРАЛЬНА БРАМА» [Електрон. ресурс] // Упр. культури і туризму ДонОДА [сайт]. – Текст. дані, фот. – Краматорськ, 2019. – 5 верес. – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/news/vmariupoli-rozpochato-festival-teatralna-brama> (дата звернення 14.07.2021). – Заголовок з екрана.

Всеукраїнський відкритий конкурс піаністів ім. С. С. Прокоф'єва «PIANO.UA» [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 07.07.2021). – Заголовок з екрана.

Горбасьова, Ірина. У Маріуполі запрацювала Школа бандури та живопису ім. Василя Сліпака [Електрон. ресурс] / І. Горбасьова // Радіо Донбас [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbas-realii-umariupoli-zapratsyuvala-shkola-bandury-i-zhyvopysu-imeni-slipaka/31117020.html> (дата звернення 01.07.2021). – Заголовок з екрана.

Демідко, Ольга. Ірина Руденко – засновниця Маріупольського театру ляльок [Електрон. ресурс] / О. Демідко // MRPL.CITY [сайт]. – Текст. дані, фот.

– Маріуполь, 2019. – 2 квіт. – Режим доступу:
<https://mrpl.city/blogs/view/irina-rudenkozasnovnitsya-mariupolskogo-teatru-lyalok->

1 (дата звернення 07.07.2021). – Заголовок з екрана.

Дмитракова, Анастасія. Хай вічно квітне дерево життя [Текст] : в Мариуполе появился уникальный арт-объект / А. Дмитракова // Приазовский рабочий. – 2017. – 7 нояб. (№ 117). – С. 1-2.

Донецька, Наталія. Подорожуємо Донеччиною [Електрон. ресурс] : [туристичний розвиток сільських громад області: Олександро-Калинове, Званівка] / Н. Донецька // Громада Схід : для людей, про людей [сайт]. – Текст. дані, фот. – Маріуполь, Краматорськ, 2019. – 15 жовт. – Режим доступу: <https://gromadaskhid.com.ua/podorozhuyemo-donechchynoyu/> (дата звернення 23.06.2021). – Заголовок з екрана.

«Донеччина зустрічає своїх захисників»: на Карачуні втретє пройде фестиваль для ветеранів АТО [Електрон. ресурс] // Вчасно : інформаційне агенство [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://vchasnoua.com/donbass/61183-donechchyna-zustrichaie-svoikh-zakhysnykivna-karachuni-vtretie-proide-festyval-dlia-veteraniv-ato> (дата звернення 23.06.2021). – Заголовок з екрана.

Елемент НКС Донеччини «Традиції приготування авдіївської каші» увійшов до проекту «Гастроспадщина України» [Електрон. ресурс] // Упр. культури і туризму ДонОДА [сайт]. – Текст. дані. – Краматорськ, 2020. – 2 груд. – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/news/element-nks-donechchini-tradiciyiprigotuvannya-avdiyivskoyi-kashi-uvijshov-do-proyektu-gastrospadshchina-ukrayini> (дата звернення 09.07.2021). – Заголовок з екрана.

Ермишина, Людмила. В Мариуполе открылась IV международная выставка пейзажа «Мемориал Архипа Куинджи–2021» [Электрон. ресурс] / Л. Ермишина // Приазовский рабочий [сайт газеты]. – Текстовые данные, фот. – Мариуполь, 2021. – 4 июня. – Режим доступа: <https://pr.ua/ru/news/v-mariupolividkrilasya-iv-mizhnarodna-vistavka-peyizazhu-memorial-arhipa-kuiyndzhi2021> (дата обращения 10.07.2021). – Загл. с экрана.

Ермишина, Людмила. Коллекция редких творений, нетленных картин [Текст] : мариупольский художественный музей имени Архипа Куинджи отметил 10-летие / Л. Ермишина // Приазовский рабочий. – 2020. – 30 окт. (№ 79). – С. 13.

Ермишина, Людмила. Первый мариупольский медальер [Текст] : [медальер, заслуженный деятель искусств Украины, почетный гражданин Мариуполя Е. Харабет] / Л. Ермишина // Приазовский рабочий. – 2019. – 31 июля (№ 54). – С. 6.

Змійов, Анатолій. «Птахи Марії» поселились в Краматорске [Электрон. ресурс] / А. Змійов // Kramatorsk Post [сайт]. – Текстовые данные, фот. – Краматорск, 2019. – 18 мая. – Режим доступа: <https://www.kramatorskpost.com/ptahi-mariyiposelilis-v-kramatorske/> (дата обращения 25.06.2021). – Загл. с экрана.

Ільїна, Віра. Відкривайте Донеччину знову [Електрон. ресурс] : у прифронтовому краї шукають різноманітні можливості, аби привабити сюди гостей / В. Ільїна // Урядовий кур'єр [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2020. – 28 лип. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vidkrivajtedonechchinu-znovu/> (дата звернення 09.07.2021). – Заголовок з екрана.

Комната-музей писанкарства и развития народных ремесел [Электрон.

ресурс] // Вечерній Бахмутъ [сайт]. – Текстовые данные. – Режим доступа: <https://bahmut.com.ua/pysanka.html> (дата обращения 11.07.2021). – Загл. с экрана.

Краматорськ прийняв історико-музичний фестиваль «Дике поле. Шлях до Європи» [Електрон. ресурс] // Укрінформ [сайт] : Мультимедійна платформа іномовлення України. – Текст. дані, фот. – Київ, 2016. – 13 черв. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-donechchina/2033542-kramatorskprijnnav-istorikomuzicnij-festival-dike-pole-slah-do-evropi.html> (дата звернення 29.06.2021). – Заголовок з екрана.

Кулешов, Сергей. Прелесне. Музей народної архітектури та побуту [Електрон. ресурс] / С. Кулешов // Деловой Словянск [сайт]. – Текст. дані, фот. – Слов'янськ, 2020. – 11 квіт. – Режим доступу: <https://slavdelo.dn.ua/2020/04/11/prelesne-muzej-narodnoyi-arhitekturi-ta-pobutu/> (дата звернення 18.07.2021). – Заголовок з екрана.

Куц, Павло. Греки Приазов'я вшанували співачку Тамару Каци [Електрон. ресурс] / П. Куц // Урядовий кур'єр [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2018. – 17 листоп. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/greki-priazovyavshanuvali-spivachku-tamaru-kaci/> (дата звернення 02.07.2021). – Заголовок з екрана.

Куц, Павло. До Європи через Дике поле [Електрон. ресурс] / П. Куц // Урядовий кур'єр [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2019. – 14 черв. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/do-yevropi-cherez-dike-pole/> (дата звернення 29.06.2021). – Заголовок з екрана.

Куц, Павло. На Донеччині став традиційним фестиваль вертепів

[Електрон. ресурс] / П. Куш // Голос України [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2019. – 19 січ. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/nadonechchini-stav-tradicijnim-festival-vertepiv/> (дата звернення 09.07.2021). – Заголовок з екрана.

Леошко, Владислав. Донеччина: поєднають камінь і портрет Стуса у металі [Електрон. ресурс] : планують встановити скульптурну композицію, присвячену видатному українському поету Василю Стусу / В. Леошко // Голос України [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2021. – 23 квіт. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/345179> (дата звернення 16.07.2021). – Заголовок з екрана.

Леошко, Владислав. У містах Сходу стартує літературно-мистецький фестиваль «Кальміюс» [Електрон. ресурс] / В. Леошко // Голос України [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2021. – 9 квіт. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/news/133605> (дата звернення 30.06.2021). – Заголовок з екрана.

Меморіал на горі Карачун [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 07.07.2021). – Заголовок з екрана.

Музей на Донеччині кличе подивитися, як раніше перекривали дах очеретом на традиційній слобожанській хатині 19 ст. [Електрон. ресурс] // Упр. культури і туризму ДонОДА [сайт]. – Текст. дані, фот. – Краматорськ, 2020. – 17 серп. – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/news/muzej-na-donechchini-klichepodivitisya-yak-ranishe-perekrivali-dah-ocheredom-na-tradicijnij-slobozhanskijhatini-19-st.> (дата звернення 11.07.2021). – Заголовок з екрана.

Музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості в селі Прелесне [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія

[сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 07.07.2021). – Заголовок з екрана.

На Донетчине прошел историко-культурный фестиваль «Дикое поле. Путь в Европу» [Электрон. ресурс] // Укринформ [сайт] : Мультимедийная платформа иновещания Украины. – Текстовые данные, фот. – Киев, 2019. – 9 июня. – Режим доступа: <https://www.ukrinform.ru/rubric-culture/2717705-na-donetcine-proselistorikokulturnyj-festival-dikoe-pole-put-v-evropu.html> (дата обращения 17.06.2021). – Загл. с экрана.

На Донеччині відкрили пам'ятник авторіві «Щедрика» [Електрон. ресурс] // Укрінформ [сайт] : Мультимедійна платформа іномовлення України. – Текст. дані, фот. – Київ, 2018. – 26 серп. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2524972-na-doneccini-vidkrili-pamatnikavtorovi-sedrika.html> (дата звернення 12.07.2021). – Заголовок з екрана.

Науковці і краєзнавці Донеччини презентували новий альманах [Електрон. ресурс] : [члени обласної організації «Товариство Олекси Тихого» презентували свій перший часопис – випуск історико-краєзнавчого та літературномистецького альманаху Степ/Step «Нескорений український Донбас»] // Pokrovsk.City [сайт]. – Текст. дані, фот. – Покровськ, 2019. – 6 берез. – Режим доступу: <http://pokrovsk.city/read/articles/article/17956> (дата звернення 23.07.2021). – Заголовок з екрана.

Недашківський, Владислав. На горі Карачун відкрили пам'ятник українській пісні [Електрон. ресурс] / В. Недашківський // Український інтерес [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2020. – 8 жовт. – Режим доступу: <https://uain.press/news/na-gori-karachun-vidkryly-pam-yatnyk-ukrayinskij-pisni-1352773> (дата звернення 06.06.2021). – Заголовок з екрана.

Нематеріальна культурна спадщина Донецької області (регіональний перелік) [Електрон. ресурс] // ДОНМЦК [сайт]. – Текст. дані, фот. – Краматорськ, 2019. – 15 лют. – Режим доступу: <https://doumck.wordpress.com/2019/02/15/> (дата звернення 25.06.2021). – Заголовок з екрана.

Нікуліна, Ольга. Званівська громада відсвяткувала фестиваль вареників [Електрон. ресурс] / О. Нікуліна // Антикризисний медіа центр (АКМЦ) [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://acmc.ua/zvanivska-gromadavidsvyatkuvala-festyval-varenykiv/> (дата звернення 10.06.2021). – Заголовок з екрана.

Обласний фестиваль вертепів і колядників «Різдвяний передзвін» [Електрон. ресурс] // Упр. культури і туризму ДонОДА [сайт]. – Текст. дані. – Краматорськ, 2019. – 14 січ. – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/news/oblasnijfestival-vertepiv-i-kolyadnikov-rizdvyaniy-peredzvin> (дата звернення 09.07.2021). – Заголовок з екрана.

Перкова, Ірина. Саша. Річка. Фестиваль [Електрон. ресурс] / І. Перкова // Громада Схід : для людей, про людей [сайт]. – Текст. дані, фот. – Маріуполь, Краматорськ, 2021. – 4 квіт. – Режим доступу: <https://gromadaskhid.com.ua/sasharichka-festyval/> (дата звернення 04.07.2021). – Заголовок з екрана.

Першу камерну філармонію відкриють у Маріуполі [Електрон. ресурс] // Укрінформ [сайт] : Мультимедійна платформа іномовлення України. – Текст. дані, фот. – Київ, 2018. – 30 серп. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2527484-persu-kamernu-filarmoniuvidkriut-u-mariupoli.html> (дата звернення 22.07.2021). – Заголовок з екрана.

Пилипенко, Олександра. Як звучить кераміка. У Слов'янську винайшли керамофон [Електрон. ресурс] / О. Пилипенко // 6262

com.ua [сайт міста]. – Текст. дані, фот. – Слов'янськ, 2019. – 12 лют.-
Режим доступу: <https://www.6262.com.ua/news/2301686/ak-zvucit-keramika-u-slovansku-vinajslikeramofon> дата звернення 19.07.2021). –
Заголовок з екрана.

Півтони кулішу і 2 тисячі гостей: на Донеччині пройшов фестиваль української культури [Електрон. ресурс] // Вчасно : інформаційне агенство [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://vchasnoua.com/donbass/57396foto-pivtony-kulishu-i-2-tysiachi-hostei-na-donechchyni-proishov-festyvalukrainskoi-kultury> (дата звернення 09.07.2021). – Заголовок з екрана.

Підсумки конкурсу хорового мистецтва «Щедрик Фест» [Електрон. ресурс] // Pokrovsk.City [сайт]. – Текст. дані, фот. – Покровськ, 2019. – 11 січ. – Режим доступу: <http://pokrovsk.city/read/articles/article/17798> (дата звернення 10.07.2021). – Заголовок з екрана.

Подорожі Донеччиною: знайти українську народну культуру [Електрон. ресурс] // Бізнес Схід [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://bizshid.com/tourism/travel/20-podorozhi-donechchynoiu-znaity-ukrainskunarodnu-kulturu> (дата звернення 30.06.2021). – Заголовок з екрана.

Полищук, Татьяна. Розы и соль: вы не знали? В шахтах Донетчины еще и поют [Электрон. ресурс] / Т. Полищук // День [сайт газеты]. – Текстовые данные, фот. – Киев, 2005. – 18 апр. – Режим доступа: <https://m.day.kyiv.ua/ru/article/denukrainy/rozy-i-sol> (дата обращения 05.07.2021). – Загл. с экрана.

Полищук, Татьяна. «Соляная симфония-3» [Электрон. ресурс] : в мае на два дня шахта Соледар Донецкой области превратится в концертный зал / Т. Полищук // День [сайт газеты]. – Текстовые данные, фот. – Киев, 2006. – 14 апр. – Режим доступа:

<https://day.kyiv.ua/ru/article/den-ukrainy/solyanayasimfoniya-3> (дата
обращення 05.07.2021). – Загл. с экрана.

Помазан, Вікторія. «Перехрестя культур – 2019» [Електрон.
ресурс] / В. Помазан // Федерація грецьких товариств України
(ФГТУ) [сайт]. – Текст. дані, фот. – Маріуполь, 2019. – 17 листоп. –
Режим доступу: <https://uagreeks.com/archives/6165> (дата звернення
05.07.2021). – Заголовок з екрана.

Прокопчук, Элина. «Дерево Єднання» снова расцвело
[Электрон. ресурс] / Э. Прокопчук // Приазовский рабочий [сайт
газеты]. – Текстовые данные, фот. – Мариуполь, 2019. – 25 янв. –
Режим доступа: <https://pr.ua/newspaper/rec-53118>
(дата обращения 10.07.2021). – Загл. с экрана.

Росенко, Ганна. Пам'яті Сергія Прокоф'єва: відродження
Донецького конкурсу піаністів [Електрон. ресурс] / Г. Росенко // Музика [сайт] : український інтернет-журнал. – Текст. дані, фот. – Київ, 2020. – 2 берез. – Режим доступу: <http://mus.art.co.ua/pam-iati-serhiia-prokof-ieva-vidrodzhennia-donetskohokonkursu-pianistiv/> (дата звернення 25.06.2021). – Заголовок з екрана.

Свій історичний відлік розпочав фестиваль «Дике поле. Шлях до Європи»
[Електрон. ресурс] // Сельский край [сайт газеты]. – Текст. дані, фот.
– Велика Новосілка, 2016. – 16 черв. – Режим доступу: <https://www.gazetask.net/uk/sobytie/sviy-istorichniy-vidlik-rozpochav-festival-dikepole-shlyah-do-ievropi> (дата звернення 30.06.2021). – Заголовок з екрана.

Сергієнко, Ірина. Нові скульптури, смачні страви та заявка на рекорд у Краматорську [Електрон. ресурс] : [як проходить фестиваль

аматорського мистецтва ім. М. Примаченко у Краматорську розповідають його ідейні натхненники І. Сергієнко та В. Гутиря] / записала Н. Аленькова // Восточный Проект [сайт]. – Текст. дані, фот. – Краматорськ, 2019. – 2 трав. – Режим доступу: <http://vp.donetsk.ua/gorod-region/gorod/74052-novi-skulpturi-smachni-stravi-tazayavka-na-rekord-u-kramatorsku> (дата звернення 07.07.2021). – Заголовок з екрана.

Стаття про музей у Олександро-Калиновому і залу АТО [Електрон. ресурс] // Іллінівська громада [сайт]. – Текст. дані, фот. – Іллінці, 2018. – 24 квіт. – Режим доступу: <https://illnivska-gromada.gov.ua/news/1524552406/> (дата звернення 24.07.2021). – Заголовок з екрана.

Стрижова, Ольга. Українська історія в серці Донбасу. Пройдіться народним музеєм в Олександро-Калиновому [Електрон. ресурс] / О. Стрижова // Радіо Донбас [сайт]. – Текст. дані, фот. – 2020. – 28 лют. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/30410273.html> (дата звернення 11.07.2021). – Заголовок з екрана.

Театральна брама. Вхід або вихід?: в Маріуполі пройшов фестиваль театального мистецтва [Електрон. ресурс] // MARIUPOL.TV [сайт] : Новостной портал. – Текст. дані, фот. – Маріуполь, 2019. – 12 верес. – Режим доступу: https://mariupol.tv/news/theatre/mariupol/30576/teatralna_brama_vh%D1%96d_abo_vih%D1%96d_v_mar%D1%96upol%D1%96_projshov_festival_teatralnogo_mistec_tva.html (дата звернення 09.07.2021). – Заголовок з екрана.

Тут творився «Щедрик». Хронологія культурного прориву Покровська [Електрон. ресурс] // Pokrovsk.City [сайт]. – Текст. дані, фот. – Покровськ, 2019. – 23 серп. – Режим доступу: <http://pokrovsk.city/read/articles/article/18430> (дата звернення 14.07.2021). – Заголовок з екрана.

У Краматорську відбувся фестиваль аматорського мистецтва ім. Марії Приймаченко [Електрон. ресурс] // Упр. культури і туризму ДонОДА [сайт]. – Текст. дані, фот. – Краматорськ, 2018. – 20 трав. – Режим доступу:

<https://dn.gov.ua/news/u-kramatorsku-vidbuvsya-festyval-amatorskogo-mystetstvaim-mariyi-pryjmachenko> (дата звернення 09.07.2021). – Заголовок з екрана.

У Краматорську з'явиться скульптурна композиція Василю Стусу [Електрон. ресурс] // Краматорська міська рада [сайт]. – Текст дані, фот. – Краматорськ, 2021. – 15 квіт. – Режим доступу: <https://krm.gov.ua/u-kramatorskuz-yavytsya-skulpturna-kompozytsiya-vasylyu-stusu/> (дата звернення 16.07.2021). – Заголовок з екрана.

У Покровську відкрили пам'ятник Леонтовичу [Електрон. ресурс] // Pokrovsk.City [сайт]. – Текст. дані, фот. – Покровськ, 2018. – 30 серп. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <http://pokrovsk.city/read/articles/article/17274> (дата звернення 15.07.2021). – Заголовок з екрана.

У с. Кіндратівка Костянтинівського району пройшов перший фестиваль української культури «Вільний степ» [Електрон. ресурс] // Упр. культури і туризму ДонОДА [сайт]. – Текст. дані, фот. – Краматорськ, 2017. – 21 серп. – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/news/u-s-kindrativka-kostyantynivskogo-rajonuprojshov-pershyj-festyval-ukrayinskoyi-kultury-vilnyj-step> (дата звернення 22.06.2021). – Заголовок з екрана.

Фестиваль грецької пісні ім. Тамари Каці [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 09.07.2021). – Заголовок з екрана.

Інформаційне видання

Тридцять культурних надбань
Донеччини (до 30-річчя
Незалежності України)

Культурно-мистецька панорама

Укладач **Гуляєва** Ольга Петрівна

Оформлення Ю. В. Шалаєва

Редагування В. Ф. Ганжеєва

Відповідальний за випуск Ю. С. Василенко

